

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Postoje rodičů ke zjišťování školní zralosti
v MŠ a v rámci standardního zápisu
do 1. třídy ZŠ

Vypracovala: Markéta Dubanová
Vedoucí práce: PhDr. Miluše Vítečková, Ph.D.

České Budějovice 2015

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Miluši Vítečkové, Ph. D. za konzultace, cenné rady a připomínky k mé práci. Dále poděkování patří ředitelkám Mgr. Aleně Průchové, Mgr. Marii Sládkové z mateřských škol v Horažďovicích, ředitelkám Bc. Aleně Barborkové a Bc. Aleně Chalupské z mateřských škol ve Strakoniciích a všem respondentům za jejich ochotu a spolupráci při mém výzkumu. Děkuji i za podporu mé rodině.

ABSTRAKT

Tématem bakalářské práce je školní zralost u předškoláků, kteří nastupují do první třídy základní školy. V teoretické části bakalářské práce je popsáno, co je to školní zralost, z čeho se skládá, jak se zjišťuje a jaký vliv má toto zjišťování pro další vývoj jedince. Testování školní zralosti dětí v mateřské škole probíhá formou depistáže (screeningu). Tato služba se v mateřských školách provádí pomocí externích služeb dětských psychologů z pedagogicko-psychologických poraden a je zcela dobrovolná. Předškoláci však prochází i druhým typem testování školní zralosti, a to v rámci zápisu do první třídy základní školy. V tomto případě se jedná o úkon povinný. Cílem bakalářské práce je pomocí dotazníkového šetření zjistit postoje rodičů k procesu testování školní zralosti, porovnat dva výše zmíněné způsoby testování, a dále zjistit reakce rodičů na výsledky a doporučení z tohoto testování. Dílčím cílem bakalářské práce je dát zpětnou vazbu ředitelům mateřských škol na jejich projekt zjišťování školní zralosti formou depistáže (screeningu) a posunout tak spolupráci mezi mateřskou školou a rodiči.

KLÍČOVÁ SLOVA

školní zralost, školní připravenost, zápis do 1. třídy základní školy

ABSTRACT

The subject of the bachelor work is school maturity among preschoolers who start the first grade of primary schools. In the theoretical part I describe what the school maturity is, what it consists of, how it is tested and what effect this testing has for further development of the individual. Testing of the school maturity of children in kindergartens is carried out with screening. This testing is provided in kindergartens by external child psychologists from pedagogical-psychological counseling, and it is completely voluntary. However, preschoolers go through another type of testing of the school maturity within an enrollment in the first grade of primary schools. In this case, the testing is compulsory. The aim of the practical part of the bachelor work is to investigate parents' attitude to the testing of the school maturity, to compare the two methods of the testing, and to determine parents' reaction to recommendations and results of the testing. The final task of the practical part of the bachelor work is to provide a feedback to directors of kindergartens within their project of investigating the school maturity with screening. The purpose is to improve a cooperation between kindergartens and parents.

KEYWORDS

school maturity, school readiness, enrollment in the first grade of primary school

OBSAH

ÚVOD.....	7
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	8
1 ŠKOLNÍ ZRALOST A JEJÍ VÝZNAM V RÁMCI VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVY	8
2 PŘÍPRAVA DÍTĚTE NA ŠKOLU V PŘEDŠKOLNÍCH ZAŘÍZENÍCH	10
3 PŘÍPRAVA DÍTĚTE NA ŠKOLU V RODINĚ	12
4 VSTUP DÍTĚTE DO ŠKOLY.....	13
4.1 LEGISLATIVNÍ RÁMEC PŘI NÁSTUPU DÍTĚTE DO PRVNÍ TŘÍDY ZÁKLADNÍ ŠKOLY.....	14
4.2 KOMPETENCE POTŘEBNÉ K ZVLÁDNUTÍ ŠKOLNÍCH POŽADAVKŮ	15
4.2.1 Školní připravenost	15
4.2.2 Školní zralost	16
4.2.2.1 Tělesný (somatický) vývoj a zdravotní stav	17
4.2.2.2 Úroveň vyspělosti poznávacích (kognitivní) funkcí	18
4.2.2.3 Úroveň práce schopnosti (pracovní předpoklady a návyky)	24
4.2.2.4 Úroveň zralosti osobnosti (emocionálně-sociální).....	24
5 ODKLAD ŠKOLNÍ DOCHÁZKY.....	26
6 DIAGNOSTICKÉ METODY POUŽÍVANÉ PŘI ZJIŠŤOVÁNÍ ŠKOLNÍ ZRALOSTI A PŘIPRAVENOSTI	29
7 ZPŮSOBY ZJIŠŤOVÁNÍ ŠKOLNÍ ZRALOSTI PŘI NÁSTUPU DO 1. TŘÍDY V PRAXI	31
II. PRAKTICKÁ ČÁST	33
8 CÍLE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	33
9 METODIKA.....	33
10 VÝSLEDKY.....	36
11 DISKUZE	54
ZÁVĚR	58
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	60
SEZNAM PŘÍLOH.....	63

ÚVOD

Nástupem do první třídy základní školy se ukončuje velmi významná etapa vzdělávání, která probíhá v předškolních zařízeních a v rodině. Správným rozvojem kompetencí předškolního dítěte dáváme kvalitní základ pro další rozvoj osobnosti v dalších etapách života. Odborníci se shodují, že období předškolního vzdělávání je pro dobrý vývoj nejdůležitější částí života. Po dovršení šestého roku věku nastupuje dítě na povinnou školní docházku. Dítěti nastávají nové povinnosti, nastává nový režim, mění se vztah učitel – žák, a pro dobré zvládnutí tohoto přechodu je potřeba mít určitou úroveň kompetencí – schopností, dovedností a návyků. Tuto úroveň kompetencí odborníci nazývají školní zralost.

Školní zralost je hlavním tématem bakalářské práce. V teoretické části jsou vysvětleny základní pojmy týkající se školní zralosti, co je školní zralost, z jakých složek se skládá, jak na školní zralost nahlíží právní systém České republiky, jakým způsobem se měří a jak se vyhodnocuje.

Praktická část přináší výsledky kvantitativního výzkumného šetření zaměřeného na zmapování postojů rodičů ke zjišťování školní zralosti v mateřských školách formou depistáže (screeningu) a následně jsou porovnány s postoji rodičů ke standardnímu, povinnému zjišťování školní zralosti formou zápisu do 1. třídy ZŠ. Výzkumné šetření bylo realizováno formou nestandardizovaného dotazníku.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ŠKOLNÍ ZRALOST A JEJÍ VÝZNAM V RÁMCI VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVY

V životě předškolního dítěte se odehrává velmi důležitá změna, na kterou musí být předškolák dobře připraven. Změnou je nástup do školy. Toto období je označované za důležitý mezník, k jehož zdolání je potřeba určitý stupeň vývoje dítěte v oblasti fyzické i psychické. Při zahájení povinné školní docházky se zpravidla mění celkový způsob života dítěte. Školní prostředí po dítěti vyžaduje nejen mnoho nových povinností, ale má stanoveny požadavky na úroveň rozvoje poznávacích procesů, citů a sociálních vztahů. Připravenost na přechod z předškolního zařízení na povinnou školní docházku nazýváme školní zralost (Kutálková, 2010).

Pojem školní zralost bývá v odborné literatuře nejčastěji charakterizován jako dosažení určitého stupně ve vývoji dítěte v oblasti fyzické, mentální, emocionálně-sociální, aby se takové dítě bylo schopno bez obtíží účastnit výchovně vzdělávacího procesu (Bednářová a Šmardová, 2010).

Zjišťování školní zralosti hraje důležitou roli ve vzdělávání dětí v rámci vzdělávací soustavy ČR.

„Vzdělávání je proces organizovaný a realizovaný ve speciálních vzdělávacích zařízeních i proces individuální aktivity. Jde o získávání poznatků (vědomostí), dovedností, postojů a rozvíjení schopností těchto vědomostí, dovedností a postojů. Vzdělávání má vždy své cíle, konkrétní obsahy a v životě společnosti i jedince plní řadu funkcí (socializační, individuálně rozvíjící, ekonomickou instrumentální, obecně kultivační, emancipační. Výsledkem procesu vzdělávání je vzdělání.“ (Kolář a kolektiv, 2012, s. 179)

Vzdělávací soustavu tvoří školy a školská zařízení dle Zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (školský zákon).

1) Školy dále dělíme na mateřské školy, základní školy, střední školy (gymnázium, střední odborná škola a střední odborné učiliště), konzervatoře, vyšší odborná školy, základní umělecké školy a jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky. Vzdělávání v jednotlivé škole a školském zařízení se uskutečňuje podle školních vzdělávacích programů.

2) Školské zařízení poskytuje služby a vzdělávání, které doplňují nebo podporují vzdělávání ve školách nebo s ním přímo souvisejí, nebo zajišťuje ústavní a ochrannou výchovu anebo preventivně výchovnou péči.

2 PŘÍPRAVA DÍTĚTE NA ŠKOLU V PŘEDŠKOLNÍCH ZAŘÍZENÍCH

Prvním stupněm ve vzdělávací soustavě je mateřská škola. Předškolní vzdělávání se organizuje pro děti ve věku zpravidla od tří do šesti let. Přednostně jsou přijímány děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky. Bohužel předškolní vzdělávání není povinné, což přináší problém u sociálně zanedbaných, disfunkčních, nefunkčních rodin nebo rodin národnostních menšin s jazykovým a kulturním handicapem.

Bednářová a Šmardová (2010) uvádí, že nejdůležitější při přípravě dítěte v předškolním zařízení je tzv. individuální přístup:

- měla by být akceptována přirozená vývojová specifika dětí předškolního věku a důsledně je promítat do obsahu, forem a metod jejich vzdělávání
- měl by být umožněn rozvoj a vzdělávání každého jednotlivého dítěte v rozsahu jeho individuálních možností a potřeb
- za všech okolností by měly být maximálně podporovány individuální rozvojové možnosti dětí a umožňováno tak každému dítěti dospět v době, kdy opouští mateřskou školu, k optimální úrovni osobního rozvoje a učení (k úrovni, která je pro dítě dosažitelná)
- plnit i úkol diagnostický – tzn. na základě dlouhodobého a každodenního styku s dítětem i jeho rodiči poznat předpoklady a možnosti každého jednotlivého dítěte

Přestupem dítěte z mateřské školy na základní školu je tento individuální přístup pedagoga z důvodu většího počtu žáků značně omezen. Učitel, který započne výuku na počátku první třídy s větším počtem žáků, potřebuje, aby děti byly na předem dané úrovni svých kompetencí. Na tuto úroveň musí dítě připravit předškolní zařízení a rodina. Dítě musí dosáhnout tzv. školní zralosti a připravenosti. Z tohoto důvodu mají předškolní zařízení v § 33 Zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání jasně stanoveny cíle svého vzdělávání:

„Předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání, napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.“

Definicí cílů předškolního vzdělávání je jasně dáno, že mateřská škola má vytvářet předpoklady pro pokračování ve vzdělávání, tedy nástup do první třídy základní školy a to tím, že rozvíjí kompetence dítěte za pomoci Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (Smolíková, 2004).

Za klíčové kompetence předškolního vzdělávání podle RVP PV jsou považovány:

- kompetence k učení
- kompetence k řešení problémů
- kompetence komunikativní
- kompetence sociální a personální
- kompetence činnostní a občanské

K rozvoji těchto kompetencí slouží pedagogické metody a postupy, které realizují profesionální pedagogičtí pracovníci, kteří prošli řádným procesem vzdělávání na specializovaných pedagogických školách.

3 PŘÍPRAVA DÍTĚTE NA ŠKOLU V RODINĚ

I když převážná většina dětí navštěvuje mateřskou školu, kde se přípravě nástupu na základní školu věnuje poměrně mnoho času, lze jednoznačně říci, že ani rodiče nejsou zbaveni odpovědnosti za bezproblémový průběh v počátku procesu vzdělávání na základní škole. Mnoho výchovných a vzdělávacích problémů při vzdělávání na základních školách má původ v nezvládnutí role rodiče v přípravě dítěte na nástup do první třídy základní školy. Odpovědnost rodičů narůstá v případech, kdy dítě nenavštěvuje mateřskou školu. Chyby ve vzdělávání a výchově rodičů zde nekoriguje pedagogický pracovník, ale vše je dáno jen do rukou rodičů a ostatních rodinných příslušníků (Krejčíková, 1982).

Za hlavní rysy přípravy dítěte na nástup na základní školu v rodině je považováno přirozené a soustavné rozvíjení samostatnosti, sebedůvěry, návyků a všech dalších potřebných schopností a vlastností, které dítě potřebuje. Každé dítě je při svém narození obdařeno určitými vlohami, které jsou během předškolního věku za pomoci rodičů a pedagogických pracovníků poměrně intenzivně rozvíjeny. Mnohými odborníky je toto období utváření osobnosti považováno za nejdůležitější v etapě lidského života. Nedostatky pedagogů a rodičů v rozvoji schopností dítěte v tomto období se později těžko odstraňují. Zdravé děti, u nichž není diagnostikována žádná závažná porucha, prochází při správném postupu rodičů a pedagogů přibližně stejnými stupni vývoje, které se liší jen časovou náročností - některé dítě potřebuje k zvládnutí jisté dovednosti více času (Budíková, Krušinová a Kuncová, 2004).

4 VSTUP DÍTĚTE DO ŠKOLY

Vstup dítěte do prvního ročníku základní školy je velkým mezníkem v jeho životě, zásadně se mění jeho celkový způsob života. V předškolním věku je převážná část volného času dítěte zaměřena na hravé činnosti. To se nástupem do první třídy základní školy zásadně mění. Na dítě jsou kladeny požadavky, zadávají se mu úkoly a na dítě jsou nabaleny různé povinnosti. Dítě je vystaveno novému dennímu režimu, kterému se musí přizpůsobit. Tyto změny znamenají pro dítě velkou zátěž, a proto je důležité, aby dítě bylo na tyto změny dostatečně připraveno (Bednářová a Šmardová, 2010).

Vágnerová (2000) uvádí, že ve věku 6 - 7 let dochází u dětí k různým vývojovým změnám, které napomáhají učení a zrání, proto tedy pro nástup do 1. třídy základní školy je potřeba dosažení určitého stupně školní zralosti a školní připravenosti.

Kropáčková (2008) i Vágnerová (2000) popisují, že role školáka není výběrová, dítě ji získává automaticky, a to po dosažení určitého věku a jemu odpovídající úrovni. Zařazení dítěte do školy znamená pro rodiče do jisté míry i potvrzení jeho normality.

Kropáčková (2008) popisuje vstup do školy mnoha změnami, kterým se musí dítě přizpůsobit:

- nové školní prostředí
- pravidelný závazný denní režim
- respektování nových pravidel ve škole (hlavní činností dne již není hra, ale učení)
- nové sociální role (role školáka a spolužáka)
- školní povinnosti
- nová skupina vrstevníků
- požadavky na větší samostatnost a zodpovědnost
- vyučující ve třídě

4.1 Legislativní rámec při nástupu dítěte do první třídy základní školy

Přihlášení dítěte do 1. třídy základní školy upravuje § 36, 37, 46 a 47 Zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání.

Z citace zákona pro dítě a rodiče (zákonného zástupce) jasně vyplývá několik skutečností:

- Školní docházka je povinná po dobu devíti školních roků a rodiče jsou povinni v zákonem stanoveném termínu dítě přihlásit k zápisu. Místo a dobu zápisu stanoví ředitel školy. O přijetí rozhoduje ředitel školy.
- Povinná školní docházka se nevztahuje jen pro občany ČR, ale i pro cizince z členského státu EU, ale i jiné cizince vyjmenované tímto zákonem, kteří pobývají na území ČR déle než 90 dnů.
- Hlavním kritériem pro vstup dítěte do 1. třídy je věk dítěte – na počátku roku musí dítě dovršit šesti let.
- Na žádost rodičů může být přijato do 1. třídy dítě lépe tělesně a duševně vyspělé – vždy je však potřeba doporučující vyjádření školského poradenského zařízení a u některých dětí i doporučení odborného lékaře.
- Na žádost rodičů danou do 31. května odloží ředitel školy nástup na povinnou školní docházku o jeden školní rok a to z důvodů není-li dítě po dovršení šestého roku věku tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé, a pokud je žádost doložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení, odborného lékaře nebo klinického psychologa. Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku.
- Při odkladu o jeden rok může ředitel doporučit zákonnému zástupci dítěte vzdělávání v přípravné třídě základní školy nebo v posledním ročníku mateřské školy, pokud lze předpokládat, že toto vzdělávání vyrovná vývoj dítěte.

- Dítě má možnost tzv. dodatečného odkladu a to v případech, kdy se u žáka v prvním roce plnění povinné školní docházky projeví nedostatečná tělesná nebo duševní vyspělost k plnění povinné školní docházky. Ředitel školy může se souhlasem zákonného zástupce žákovi dodatečně v průběhu prvního pololetí školního roku odložit začátek plnění povinné školní docházky na následující školní rok (Zákon č. 561 Sb., školský zákon).

4.2 Kompetence potřebné k zvládnutí školních požadavků

Kompetence, které jsou důležité k zvládnutí školních požadavků, dělí odborníci do dvou skupin: (Vágnerová, 2000, s. 136)

- kompetence, na jejichž rozvoji se podílí učení – **školní připravenost**
- kompetence, které jsou závislé na zrání – **školní zralost**

4.2.1 Školní připravenost

Zahrnuje kompetence v oblasti kognitivní, emocionálně-sociální, pracovní a somatické, které dítě nabývá a rozvíjí učením a sociální zkušeností (Bednářová a Šmardová, 2010).

Kropáčková (2008, s. 15) uvádí, že „školní připravenost je chápána jako aktuální stav rozvoje osobnosti dítěte ve všech oblastech s přihlédnutím k vnitřním vývojovým předpokladům i vnějším výchovným podmínkám. Konkrétně zahrnuje vyspělost psychickou (tzn. rozumovou, sociální, emoční a pracovní, jazykovou, motorickou), podmíněnou biologickým zráním organismu a vlivy prostředí.“

Každé dítě musí před nástupem do první třídy dosahovat určitou úroveň svých vědomostí, dovedností a návyků, které bude potřebovat při studiu na základní škole. Mezi tyto schopnosti např. patří: dostatečné sebevědomí, zvědavost, schopnost jednat s určitým cílem, schopnost sebeovládání, schopnost udržet pozornost, schopnost pracovat samostatně, ale i schopnost týmové práce a schopnost komunikovat.

Nedostatek těchto kompetencí přináší komplikace při studiu na základní škole a dochází k frustraci a k rozvoji psychických problémů (Langmeier a Krejčířová, 1998).

4.2.2 Školní zralost

Pojem školní zralost bývá v odborné literatuře nejčastěji charakterizována jako dosažení určitého stupně ve vývoji dítěte v oblasti fyzické, mentální, emocionálně-sociální, aby se takové dítě bylo schopno bez obtíží účastnit výchovně vzdělávacího procesu (Bednářová a Šmardová, 2010).

Děti stejného věku se mohou více či méně lišit ve svých kompetencích zvládat výuku po zahájení školní docházky. Mnohem větších rozdílů dosahují děti různého věku, které zahajují školní výuku ve stejném nástupním termínu. Velkých nedostatků ve školní zralosti dosahují děti, které se neúčastnily předškolního vzdělávání.

Aby mohly děti bez problémů absolvovat přechod z nepovinného předškolního vzdělávání na povinnou školní docházku v rámci základní školy, je potřeba nastavit spodní hranici kompetencí, které děti potřebují k zvládnutí tohoto procesu. Tato hranice kompetencí se nazývá školní zralost (Vágnerová, 2000).

Poznat nezralé dítě může:

- Rodič – v dnešní době jsou rodiče mnohem lépe informováni díky moderním médiím a televizi a proto nemají problém sami rozpoznat nezralé dítě
- Lékař – je specialistou v diagnostice fyzické nezralosti
- Pedagog v mateřské škole – proškolený a zkušený pedagog snadno při dlouhodobém pozorování odhalí nezralého jedince
- Pedagog základní školy – pedagog, který se účastní zápisu, je přímo pověřen k odhalování nezralých dětí
- Odborné pracoviště – nejčastěji se jedná o psychologa PPP, který provádí depistáž (screening) v mateřských školách nebo jej vyhledají rodiče při podezření na nezralé dítě (Kutálková, 2010).

Základní testování školní zralosti probíhá při zápisu do první třídy. Protože se jedná o povinný zápis na povinnou devítiletou školní docházku, tak jím projde každé dítě. Provádí jej zkušební pedagogové, většinou učitelé, kteří vyučují na dané škole. Na základě tohoto hodnocení kompetencí je buď dítě přijato, nebo je mu doporučen odklad nástupu do první třídy. Konečné rozhodnutí o nástupu do první třídy základní školy však náleží rodičům.

Bednářová a Šmardová (2010, s. 2) popisují školní zralost podle čtyř základních oblastí:

- tělesný vývoj a zdravotní stav
- úroveň poznávacích (kognitivních) funkcí
- úroveň práceschopnosti - pracovní předpoklady, návyky
- úroveň zralosti osobnosti - emocionální, sociální

Většina dětí před vstupem do první třídy základní školy prochází dobrovolně screeningovými zkouškami. Toto šetření provádí dětský psycholog a to v rámci mateřské školy nebo pedagogicko-psychologické poradny.

4.2.2.1 Tělesný (somatický) vývoj a zdravotní stav

Tělesná zralost je jedním z kritérií posuzování školní zralosti. Nápadně se mění tělesné proporce dítěte, protahuje se celá postava, prodlužují se končetiny, zmenšuje se velikost hlavy, zužuje a oplošťuje se trup. Trup mění svou válcovitou podobu a do popředí vystupuje svalový reliéf (Langmeier a Krejčířová, 1998).

Pediatr v rámci pětileté preventivní prohlídky provádí psychomotorické hodnocení dítěte. Zaměřuje se především na jeho tělesný vývoj a zdravotní stav. Jedením z ukazatelů tělesné vyspělosti, které pediatr zjišťuje je výška a váha dítěte (přibližně 120cm, 20 kg), stav dentice, dobře vyvinuté kosti a to zejména osifikace zápěstních kůstek. Dítěti zkontroluje zrak, sluch, držení těla, stav dentice a vyšetří moč (Trpišovská, 1998).

Pro zjištění školní zralosti se dříve využívala tzv. Filipínská míra, což je zkouška prodlužování horních končetin. Znamená, že dítě je schopné pravou rukou dosáhnout si přes hlavu na lalůček levého ucha (Dittrich, 1993).

Dítě, které nastupuje do 1. třídy základní školy, by mělo mít dobrou fyzickou, ale i psychickou kondici. To znamená, že lépe snáší únavu a tělesnou zátěž. Psychická zralost je jednou z nejdůležitějších oblastí poznávacích procesů.

Podle Kropáčkové (2008, s. 13) lze psychickou zralost popsat několika body:

- přechod od globálního k diferencovanému vnímání, což vede ke snadnějšímu vnímání detailů (rozlišování písmen b, p, d, m, n)
- analyticko – syntetické činnosti (sluchové rozlišování hlásek)
- zvyšování kapacity paměti tj. záměrného zapamatování
- odpoutání od egocentrismu
- odpoutání od magičnosti a prezentismu
- posun od názorného myšlení k logickému s realističtějším pohledem na svět
- bohatá slovní zásoba, gramaticky správná řeč
- vyspělá grafomotorika - správné držení tužky, nápodoba geometrických tvarů a písmen

4.2.2.2 Úroveň vyspělosti poznávacích (kognitivní) funkcí

Jednou z neméně důležitých oblastí školní zralosti je kognitivní zralost. Dítě začíná chápat svět realisticky, dokáže posuzovat stálost, změnu velikosti a množství. Nastupuje období logického myšlení, avšak jen v konkrétních předmětech a činnostech (Langmeier a Krejčířová, 1998).

Posuzuje se úroveň rozumových schopností a rovnoměrnost vývoje v jednotlivých oblastech. Bednářová a Šmardová (2010) řadí mezi kognitivní předpoklady:

- vizuomotorika, grafomotorika
- řeč
- sluchové a zrakové vnímání
- vnímání prostoru a času

- základní matematické představy a operace

Úroveň kognitivní zralosti nám ukazuje, zda dítě odpovídá vývojově svým vrstevníkům. Zde může nastat několik situací:

- Dítě je na běžné úrovni svých vrstevníků – bez problému zvládne nástup do ZŠ.
- Dítě nedosahuje úrovně svých vrstevníků ve větší škále kognitivních schopností – zde je doporučen odklad školní docházky.
- Dítě dosahuje úrovně svých vrstevníků, ale má nezralou pouze jednu z oblastí např. grafomotoriku nebo řeč – v tomto případě dítě nastupuje do základní školy s doporučením řádně rozvíjet oblast, ve které zaostává.
- Dítě je na vyšší úrovni, než jsou jeho vrstevníci, např. v době zjišťování školní zralosti již bez problémů čte, počítá atd. – zde je možné zahájení školní docházky ještě před dovršením šesti let nebo umístění do druhého ročníku ZŠ.

Rizikem této skupiny je, že jedinec může mít rozvinuty jen některé kognitivní schopnosti a v jiných může být průměrný nebo i podprůměrný. Proto je potřeba časnější nástup na základní školu podložit řádným psychologickým vyšetřením. V případech, kdy dítě dosahuje nadprůměrných výsledků jen v některé části kognitivních schopností, tak lze zvážit navštěvování vyšších ročníků jen v předmětech, ve kterých vyniká. K těmto případům většinou nedochází hned při nástupu na základní školu, ale až v rámci dalšího vzdělávání na základní škole (Krejčíková, 1982).

Kognitivní schopnosti zkoumaného dítěte jsou závislé na intelektové úrovni rodičů. Ty dále závisí i na podnětnosti rodinného prostředí, ve kterém dítě vyrůstalo. Zejména důležité jsou řečové kontakty mezi dítětem a rodiči, sourozenci a prarodiči, čtení pohádek, hry, vyprávění a rozhovory (Krejčíková, 1982).

Grafomotorika a vizuomotorika

Rozvoj jemné motoriky, grafomotoriky a kresby je nejdůležitější předpokladem pro správný nácvik psaní. Z kresby zjistíme informace o celkové vývojové úrovni dítěte. Kreslení dětí prochází určitým vývojem od neurčitého čmárání přes hlavonožce až po detaily v kresbě (Bednářová a Šmardová, 2010).

„Grafomotorika se u předškolního dítěte rozvíjí v závislosti na mnoha psychomotorických funkcích. Vliv na ni má mentální vyspělost dítěte, zrakové a prostorové vnímání, lateralita, paměť, pozornost, významný vliv má úroveň jemné a hrubé motoriky.“ (Bednářová a Šmardová, 2010, s. 13)

Součástí testů školní zralosti je kresba lidské postavy. Nedostatečně provedená kresba (bez dalších detailů a dalších náležitostí), její špatné umístění a nepřiměřenost proporcí signalizuje, že dítě vývojově zaostává anebo došlo v průběhu dosavadního vývoje k jiné poruše psychiky (Krejčíková, 1982).

V předškolním věku, kdy děti začínají kreslit, bychom měli dbát o navození a upevnění špetkového úchopu a správného postavení ruky. Důležité pro správný nácvik psaní je sledovat jak dítě tlačí na podložku, uvolnění ruky, plynulost a způsob vedení čar. Děti by měly umět spojit tužkou nějaké body, napodobit určité tvary a později i písmena. Podstatné je rozlišení znaků a schopnost nápodoby (Kropáčková, 2008).

Podle Kutálkové (2010) pro to, aby mohlo dítě kreslit, musí být schopno souhry mezi okem a rukou, tedy vizuomotorické koordinace. Souhru mezi okem a rukou podporujeme a rozvíjíme u dětí např. samostatností při oblékání, nácvikem základních hygienických dovedností či úklidem hraček.

„Mezi hračkami by neměly chybět například stavebnice, skládky, mozaiky, korálky, šňůrky na provlékání či mikádo.“ (Bednářová a Šmardová, 2010, s. 3)

Kreslení, vybarvování, dokreslování a pracovní listy jsou vhodnými prostředky pro správný rozvoj grafomotoriky.

Řeč

Řeč má pro dítě mimořádný význam, ovlivňuje rozvoj myšlení, kvalitu poznávání, učení a slouží ke komunikaci. Řeč napomáhá tvořit pojmy a logické formy myšlení. Nejdůležitější pro rozvoj řeči je sluchové a zrakové vnímání. Poruchy sluchu či zraku velkou měrou ovlivňují rozvoj řeči.

„Jakýkoliv nedostatek nebo porucha řeči zhoršuje pozici dítěte ve třídě a zatěžuje i jeho vztah s učitelem.“ (Vágnerová, 2000, s. 144)

Řeč se rozděluje do několika jazykových rovin: (Bednářová a Šmardová, 2010)

- foneticko-fonologická rovina – Tato rovina se zabývá rozlišování hlásek a jejich správnou výslovností. Do 5 let považujeme nesprávnou výslovnost hlásek za fyziologickou, avšak v 6 letech má již dítě rozlišovat všechny hlásky. V případě nedostatků je od 5 let nutná odborná péče zaměřená na navození správné výslovnosti.
- lexikálně-sémantická rovina – Tato rovina se zabývá porozuměním řeči, pojmů, sdělení a používáním aktivní slovní zásoby. Dítě by mělo zvládnout pojmenování všeho toho, co dítě myslí, vnímá, prožívá, ale i definování pojmů, popis obrázku či události.
- morfologicko-syntaktická rovina – Tato rovina řeči se věnuje užíváním jednotlivých slovních druhů, ohýbání slov, tvoření vět a souvětí. Fyziologická neobratnost je považována u 4 – letých dětí za zcela normální.
- pragmatická rovina – Tato rovina sleduje, jak se dítě vyjadřuje v praxi. Především jde o používání prvků neverbální komunikace jako je mimika, gestikulace a oční kontakt. Sledujeme, jestli dítě dokáže vést dialog, adekvátně odpovídá na otázky, či jak se ptá.

Rodiče a ostatní dospělí jsou pro děti nedůležitějším vzorem při komunikaci a to tím, jak se k němu chovají a komunikují s ním. Dítě se od nich učí. Na konci předškolního období by měla mít většina dětí přiměřenou slovní zásobu, umět vyjádřit své myšlenky, pocity a prožitky. Mluvit ve správně formulovaných větách a souvětích. Pochopit děj příběhů či pohádek a samostatně popsat děj či právě proběhlou událost. Nastanou-li problémy s výslovností hlásek, mělo by dítě navštěvovat logopedickou ambulanci či podstoupit logopedickou péči při mateřské škole. Řečové vady by mohly znamenat problémy při správném nácviku čtení a psaní (Bednářová a Šmardová, 2010).

Sluchové vnímání

Zelinková (2001, s. 76) uvádí, že: „*Sluchové vnímání je schopnost přijímat, rozlišovat a interpretovat zvuky různé kvality (řečové i neřečové).*“

Sluch významně ovlivňuje rozvoj řeči a myšlení. Proto je zapotřebí, pokud máme pochybnosti, vyloučit sluchové vady a podstoupit audiologické vyšetření. Nejlepší způsob, jak rozvíjet sluchové vnímání u dětí je čtení pohádek, vyprávění příběhů a zpívání písniček (Bednářová a Šmardová, 2010).

Schopnost sluchových kognitivních schopností dozrává okolo 6,5 roku. Vnímání jednotlivých hlásek zajišťuje pravá hemisféra, která však musí být v koordinaci s druhou levou hemisférou, která je důležitá pro vnímání řeči. Na konci předškolního období by mělo dítě umět zaměřit pozornost na hlavní zvuky a ostatní z pozadí vytěsnit. Schopnost odlišit jednotlivé hlásky, rozpoznávat počáteční a poslední hlásku ve slově přichází až s nástupem do první třídy základní školy. Sluchovou analýzou a syntézou pozorujeme, zdali dítě rozkládá slova v hlásky a skládá slova z hlásek. Ve škole by mělo dítě zachytit, zpracovat a uchovat slyšené informace. Pro správný rozvoj sluchového vnímání je důležité zaměřit se u dětí v předškolním věku na vnímání a rozpoznávání rytmu (Vágnerová, 2000).

Zrakové vnímání

Pro správný nácvik čtení a psaní je potřeba mít dobré zrakové vnímání. To je závislé na správném zaostření oční čočky a především koncentraci pozornosti.

Neméně důležitá je i zralost očních pohybů, která dozrává okolo 6. roku života dítěte. Nezralé děti nedovedou přesně vnímat a mají nekoordinované oční pohyby. *„Je jisté, že taková nezralost bude dělat potíže ve výuce psaní, kde se dítě musí nejmíc soustředit na tvary písmen, které dobře nezná a které bývají často koordinačně obtížné. To znamená, že nedovedou usměrnit pohyb ruky při kreslení.“* (Vágnerová, 2000, s. 137)

Školsky zralé děti dovedou rozlišit, co je na obrázku přednostní (figura) a co je jeho okolí (pozadí). Dítě postupně vnímá polohu předmětu v prostoru nahoře, dole, vpravo i vlevo. Předškolní děti jsou schopny vizuální analýzy a syntézy tzn. uvědomit si, z jakých částí se skládá celek a naopak i složit celek z jednotlivých částí. Pro správný nácvik psaní a čtení je potřebné učit děti pozorovat a řadit obrázky zleva doprava. Zraková paměť slouží dětem pro rozlišování různých detailů na obrázku - směr, počet nebo tvar (Bednářová a Šmardová, 2010).

Vnímání prostoru a vnímání času

Vnímání prostoru je důležité pro orientaci v prostředí, pro osvojování si pohybových a sebeobslužných dovedností a školních dovedností. Organizaci napomáhá vymezení prostoru třemi osami: (horní-dolní, předozadní, pravo-levou). Dítě se učí mít správný odhad vzdálenosti, porovnávání velikosti objektů, vnímání částí a celku. V tomto období má dítě tendenci přeceňovat určitý prostor, nedokáže odhadnout vzdálenost, ale ani hloubku. Obrázky, které jsou nakreslené perspektivně, vnímá převážně jako plošné, dvojrozměrné (Trpišovská, 1998).

„Osvojování si pojmů ohraničujících časové úseky umožňuje lépe vnímat čas, vymezovat si časové hranice, uvědomovat si opakující se cykly, posloupnost jednotlivých činností. Uvědomění si posloupnosti je velice důležité pro rozvoj samostatnosti, sebeobsluhy, pro předjímání následných úkonů. Vede k chápání příčin a následků.“ (Bednářová a Šmardová, 2010, s. 45)

Základní matematické představy

Hrubá a jemná motorika nám usnadňuje manipulaci s předměty, vnímáme jejich tvaru, velikosti a množství. S rozvojem motoriky úzce souvisí prostorové vnímání, které je důležité pro rozvoj v oblasti aritmetiky i geometrie. Na rozvoji matematických dovedností má podíl úroveň rozvoje řeči (Bednářová a Šmardová, 2007).

Nevyztřelé matematické schopnosti a dovednosti se mohou, dle Bednářové a Šmardové (2010), u dítěte předškolního věku projevit potížemi s vytvořením skupiny o daném počtu prvků, obtížným chápáním pojmů stejně, více, méně, obtížným a nepřesným určením počtu předmětů a obtížným osvojováním číselné řady.

4.2.2.3 Úroveň práce schopnosti (pracovní předpoklady a návyky)

Aby dítě dokázalo při vyučování plně využít svých mentálních předpokladů, schopností a dovedností je potřeba mít motivaci k učení. Stejně důležitá je schopnost koncentrace na výuku daného předmětu. Při nástupu dítěte na základní školu by mělo být dítě schopné se soustředit na daný úkol, mít smysl pro povinnost a schopnost dokončit zadaný úkol. Dítěti by nemělo dělat problém podřídit se režimu vyučování a samostatně plnit zadané úkoly. U školáka je požadováno, aby dodržoval určitá pravidla a především podpora jeho samostatnosti (Bednářová a Šmardová, 2010).

Podle Krejčíkové (1982) by si mělo dítě zapamatovat, co mu bylo uloženo a mít schopnost přiměřeně reagovat na pozitivní či negativní hodnocení výsledků své práce.

4.2.2.4 Úroveň zralosti osobnosti (emocionálně-sociální)

Úroveň zralosti dítěte závisí na emocionální stabilitě. Dítě, které je emočně zralé se snadněji vyrovnává s frustrací, nezdarem či jinými překážkami, které mohou nastat při nástupu do první třídy základní školy. Naopak děti, které jsou emočně nezralé, se mohou ve stresových situacích projevat někdy až agresivně. Důležitá je i sociální zralost. Dítě zralé je schopno se odloučit od své matky a přizpůsobit se autoritě učitele. Rozumí a respektuje pravidla společného soužití, spolupracuje s ostatními dětmi a snaží se o začlenění do skupiny svých vrstevníků (Bednářová a Šmardová, 2010).

Sociální připravenost znamená, jak uvádí Krejčíková (1982), pro dítě předškolního věku, schopnost jednat dle pokynů dospělého, přistupovat k osobě učitele bez obav a s důvěrou a přiměřeně reagovat na děti stejného věku. To vše je zcela podmíněno povahou a dosavadní sociální interakcí dítěte.

Sociální dovednosti dítěte se utváří v první řadě v jeho rodině v kontaktu s rodiči, sourozenci, vrstevníky atd. Po nástupu do mateřské školy se k rodině přidává i školní prostředí, ve kterém si dítě bez rodičů a sourozenců musí najít své místo. Dítě si v takovémto prostředí rozvíjí schopnosti komunikace, přiměřené reagování na nové situace, adaptování se na nové prostředí, porozumění vlastním pocitům a

sebeovládání, porozumění emocím a chování druhých lidí, schopnost pracovat s ostatními a spolupracovat. Děti, které jsou schopny si lépe osvojit dobré sociální dovednosti, jsou v kolektivu oblíbenější a snáze navazují kontakty. Lépe vychází s druhými. To vše přispívá k podpoře jejich sebevědomí. Pokud má dítě emocionální problémy, podepíše se to na schopnosti soustředit se a učit se (Kolláriková a Pupala, 2001).

Dítě nastupující do základní školy by mělo zvládat běžné dovednosti v oblasti hygieny, oblékání, stolování, samostatnosti a jiné drobné povinnosti. To vše by mělo být, ale přiměřené jeho věku a jeho osobnostní charakteristice.

5 ODKLAD ŠKOLNÍ DOCHÁZKY

Zjišťování školní zralosti probíhá dle Zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (školského zákona) na základních školách formou zápisu mezi 15. lednem až 15. únorem. Pokud není školní zralost na úrovni, která by umožňovala zdárný přechod na základní školu, je výstupem ze zápisu doporučení k odkladu. O odklad si žádá rodič do 31. května a schvaluje ho ředitel školy na základě doporučujícího posouzení příslušného školského poradenského zařízení, odborného lékaře nebo klinického psychologa. Rozhodnutí rodičů o odkladu školní docházky musí být podloženo výsledkem vyšetření v pedagogicko - psychologické poradně.

Dítě má možnost tzv. dodatečného odkladu a to v případech, kdy se u žáka v prvním roce plnění povinné školní docházky projeví nedostatečná tělesná nebo duševní vyspělost k plnění povinné školní docházky. Ředitel školy může se souhlasem zákonného zástupce žákovi dodatečně v průběhu prvního pololetí školního roku odložit začátek plnění povinné školní docházky na následující školní rok.

Z následující tabulky je patrný vývoj počtu dětí, které jsou zapisovány do 1. třídy ZŠ a počet reálných odkladů od roku 2006. K 28. únoru daného roku se vždy sbírají údaje o zápisech na další školní rok. Tam jsou uvedeny ti, kteří požádali o odklad hned u zápisu, a bylo jim vyhověno.

Není to samozřejmě úplný počet odkladů, protože rodiče mohou požádat o odklad povinné školní docházky kdykoliv do zahájení školního roku.

V tomto sběru se také od roku 2011 objevují žáci pětiletí, kteří přichází k zápisu. Jelikož ale pětiletí z principu věci nemohou dostat odklad, musí být z výpočtu reálných odkladů vyloučeni. Do roku 2010 tento údaj nahrazují skutečným počtem pětiletých, kteří nastoupili do ZŠ.

Data o počtu dětí, které nastoupily do 1. třídy ZŠ, se pak sbírají podle stavu k 30. 9. daného roku. Je vidět, že jejich počet je nižší, než počet zapsaných podle stavu ke konci února. To ilustruje, kolik je dodatečných odkladů povinné školní docházky. V posledním roce už to byla skoro polovina všech odkladů (MŠMT, 2015).

Tabulka č. 1: Odklad školní docházky

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
zapisování k 28. 2. daného roku	112091	111784	113353	115652	118900	125703	130870	138178	148296
zapsaní	95539	95197	96451	98803	101720	106937	113929	120595	130133
žádost o odklad PŠD při zápisu	16552	16587	16902	16849	17180	18111	16139	16672	16672
nezavřený zápis 5letých						655	802	911	1491
počet nově přijatých do 1. třídy k 30. 9. daného roku celkem	91712	91436	92595	93789	95507	100697	105591	110773	117374
5letí	1277	1046	1216	1060	958	736	763	773	820
6letí	68700	69235	70227	71361	73122	77434	813958	88285	93855
7letí a starší	21735	21155	21152	21368	21427	22527	23433	21715	22699
reálný počet odkladů	22933	22440	23190	23983	25309	25087	26003	28040	31071
poměr zapisovaných vůči počtu reálných odkladů v %	20,45	18,92	20,45	20,74	21,29	19,96	19,87	20,29	20,95

Zdroj: MŠMT, 2015

Nejčastější příčiny odkladu školní docházky v roce 2012 (Kropáčková, 2015)

- logopedické vady a poruchy řeči – 31,9 %
- poruchy pozornosti a soustředění – 31,3 %
- nerozvinutá grafomotorika – 14,6 %
- opožděný vývoj řeči – 11,2 %

Iniciátor odkladu školní docházky v roce 2012 (Kropáčková, 2015)

- pedagog v MŠ – 51,8 %
- rodiče – 43,7 %
- odborník pedagogicko-psychologické poradny – 13,7 %
- lékař – 4,1 %
- ZŠ při zápisu do 1. třídy – 2,8 %
- nebylo zjištěno – 1,4 %

Ze statistik ministerstva školství vyplývá, že o *odklad školní docházky žádají třikrát častěji rodiče chlapců* – například v roce 2012 mělo odklad 5510 dívek a 16 672 chlapců, v roce 2011 připadlo na 5966 dívek dokonce 18 111 chlapců (MŠMT, 2015).

Počet dodatečných odkladů během prvního roku na základní škole je přibližně 1 %. Jedná se o děti, které během prvního ročníku neprojeví dostatečnou tělesnou nebo duševní vyspělost k plnění povinné školní docházky. Ředitel školy může se souhlasem zákonného zástupce žákovi dodatečně v průběhu prvního pololetí školního roku odložit začátek plnění povinné školní docházky na následující školní rok.

„Odklad školní docházky o 1 rok neznamena selhání dítěte, rodičů nebo MŠ. Odklad školní docházky dáva šanci dětem dozrát. Většině dětí, u nichž byla konstatována školní nezralost, nebo byly zjištěny nedostatky ve školní připravenosti, odklad školní docházky pomůže.“ (Kropáčková, 2008, s. 81) Z těchto důvodů není postoj rodičů k odkladu povinné školní docházky negativní. Rodiče se za odklad nástupu do 1. třídy nestydí. Počet odkladů povinné školní docházky v České republice je ve srovnání s jinými státy dosti vysoký a tak v poslední době v odborných kruzích probíhá diskuse o oprávněnosti a zneužívání odkladu povinné školní docházky.

6 DIAGNOSTICKÉ METODY POUŽÍVANÉ PŘI ZJIŠŤOVÁNÍ ŠKOLNÍ ZRALOSTI A PŘIPRAVENOSTI

Při zápisu do první třídy základní školy a v pedagogicko-psychologické poradně se ke zjištění školní zralosti a připravenosti používají testy, které se specializují na vývoj dítěte v oblasti percepčně motorické, v oblasti inteligence, verbálního myšlení, obecných znalostí, paměti a dalších významných složek zralosti dítěte.

Jiráskova modifikace Kernova testu školní zralosti

„Již v roce 1963 Jirásek upravil Kernův test, který se stále v praxi používá pod názvem Orientační test školní zralosti, ovšem s realističtější interpretací dětského výkonu.“ (Kolláriková a Pupala, 2001, s. 220)

Tento test je jedním z neznámějších testů školní zralosti. Je tvořen třemi úkoly. První úkol spočívá v nakreslení lidské postavy, druhý úkol žádá napodobení psaného písma (*Ci yl osn., Sev pa li., Eva je tu.*). Poslední úkol spočívá v přesném napodobení uspořádané skupiny teček. Společně všechny tři úkoly zjišťují úroveň vnímání, výpěstlosti jemné motoriky a vizuomotorické koordinace (Vágnerová a Klégrová, 2008).

Test verbálního myšlení podle Jiráska – orientační test školní zralosti

Tento test je považován za jakýsi verbální doplněk Jiráskova orientačního testu školní zralosti. Posuzuje verbální projevy dítěte a základní orientaci v běžných situacích. Otázky z testu jsou pokládány ve formě hádanek, které se dítě snaží uhodnout nebo odpovědět vlastními slovy. Jde o zjištění dosavadních znalostí předškolního dítěte.

Test znalostí předškolních dětí

Tento test zjišťuje úroveň rozumových schopností dítěte předškolního věku, které jsou potřebné pro školní docházku. Nejde však o inteligenční test. Jsou zde sledovány znalosti v různých oblastech např. v počtech, rostlinách a zvířatech, orientace v čase, zaměstnání atd. (Matějček a Vágnerová, 1976).

Edfeldův reverzní test

Edfeldův reverzní test je určen pro posouzení zrakového vnímání dítěte. Obsahuje figury, které se liší podle osy v rovině horizontální či vertikální, dítě má určovat, zda jsou obrazce stejné, či rozdílné. Deficit zrakového vnímání bývá často spojován s problémy ve čtení a psaní, proto je reverzní test v pedagogicko – psychologické poradně používán u dětí se specifickými poruchami v učení (Kolláriková a Pupala, 2001).

Ravenovy progresivní matice

Jsou testem abstraktního uvažování, kde děti vybírají geometrické obrazce, které správně doplní větší část obrázku. Jde o pochopení komplexnosti vzorů a schopnost ukládat a vybavovat si informace. Tento test měří pouze dílčí část intelektových schopností, a proto nevypovídá o celkové inteligenci dítěte. Nejvíce se používá v klinické či poradenské psychologické praxi (Ferjenčík, 1983).

7 ZPŮSOBY ZJIŠŤOVÁNÍ ŠKOLNÍ ZRALOSTI PŘI NÁSTUPU DO 1. TŘÍDY

V PRAXI

Tři způsoby zjišťování školní zralosti:

- povinný formou zápisu do 1. třídy – tento proces probíhá povinně ze školského zákona, lze jej považovat za další formu depistáže. Jeho cílem je bližší poznání dítěte a zvážení, zda vývojová úroveň dítěte stačí pro vstup do školy. Na některých základních školách využívají určitých testů školní připravenosti, nebo naopak preferují zápis formou rozhovoru (Kropáčková, 2008). Testování provádí pedagogičtí pracovníci základní školy, na kterou je prováděn samotný zápis.
- povinný ze školského zákona, který probíhá v pedagogicko–psychologické poradně, a to při:
  - a) předčasném nástupu povinné školní docházky - probíhá na základě rozhodnutí rodiče nebo doporučení pedagoga, kdy kompetence dítěte pro nástup do první třídy jsou nadprůměrné a rodiče uvažují o dřívějším nástupu povinné školní docházky.
  - b) při odkladu povinné školní docházky - probíhá na základě rozhodnutí rodiče o odkladu povinné školní docházky v případech, kdy kompetence dítěte pro nástup do první třídy jsou podprůměrné a rodiče uvažují o odkladu povinné školní docházky.
- nepovinný v rámci mateřské školy – formou screeningu (depistáže) – jedná se o nepovinný proces, který ve většině případů organizují mateřské školy ještě před zápisem do 1. třídy. Rodiče tak mají přehled o úrovni školní zralosti svého dítěte ještě před povinným zápisem, na kterém můžou s rozmyslem požádat o odklad povinné školní docházky. Screening (depistáž) je podrobnější a propracovanější způsob zjišťování školní zralosti, který probíhá v režii profesionála - dětského psychologa z pedagogicko-psychologické poradny. Škála zjišťovaných kompetencí je mnohem širší a důkladnější. Ve většině případů probíhá toto testování v prostorách mateřské školy. Pro dítě je to prostředí, které důvěrně zná, a proto je proces zjišťování školní zralosti k dítěti mnohem přátelštější a přirozenější.

Při screeningu nebo zápisu se, jak uvádí Kropáčková (2008), u dětí sleduje:

- Rozumová vyspělost, samostatnost, sociabilita, emoční zralost a úroveň komunikace - Dítě by mělo umět pozdravit, poprosit, poděkovat, říci své plné jméno, věk, adresu, jména sourozenců a rodičů, pracovat samostatně.
- Úroveň řeči, paměť, intonace, rytmizace - Dítě by mělo umět zarecitovat básničku, zazpívat písničku nebo vyprávět pohádku. U dětí se sleduje jejich slovní zásoba a výslovnost. Například popsat, co je na obrázku.
- Sluchovou perцепci, smysl pro rytmus, schopnost analýzy - Dítě by mělo umět vytleskat slabiky, rozpoznat první a poslední písmeno ve slově, zopakovat nějaká slova a věty.
- Úroveň získaných vědomostí a rozlišovací schopnosti, úroveň zrakového vnímání - Mělo by znát požadovaný okruh základních, ale i doplňkových barev a základní geometrické tvary. Rozpoznat zrcadlově převrácené obrázky.
- Úroveň kvantitativního myšlení a sleduje se rozvoj početních představ - Mělo by umět vyjmenovat početní řadu do deseti, rozlišovat menší – větší, více – méně. Rozpoznat čísla od 1 do 5 a přiřadit je k prvkům.
- Vyspělost časoprostorové orientace - Mělo by se umět orientovat v prostoru a čase. Znat dny v týdnu a roční období, určování nahoře – dole, vpředu – vzadu, včera – dnes, ráno – večer, vpravo – vlevo.
- Úroveň kresby, grafomotorika a senzomotorická úroveň - Mělo by nakreslit lidskou postavu v detailnějším provedení, překreslit předložené obrazce nebo spojit tužkou několik bodů. Dítě by mělo umět zavázat uzel nebo tkaničku.
- Zjišťuje se lateralita ruky a oka - Zjišťuje se lateralita dítěte, která ruka je více dominantní - uchopuje předměty, kreslí či píše. Všimáme si, jak dítě drží tužku, zda je navozen špetkový úchop.
- Sleduje se úroveň syntézy - Mělo by umět složit nějaký obrázek.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

8 CÍLE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Cílem bakalářské práce je zjistit postoj rodičů na dva nejčastěji prováděné způsoby zjišťování školní zralosti. První formou je depistáž (screening), který realizuje dětský psycholog v mateřské škole za účasti rodičů a pedagogů MŠ. Druhým způsobem je zjišťování školní zralosti při zápisu do první třídy základní školy.

9 METODIKA

VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Vzhledem k výše uvedenému cíli byly stanoveny tyto výzkumné otázky:

1. Jaký mají rodiče názor na testování školní zralosti při nástupu do 1. třídy ZŠ u svého dítěte?
2. Jaké metody rodičům více vyhovují při testování školní zralosti při nástupu do první třídy ZŠ?
3. Čemu rodiče přikládají největší důležitost při testování školní zralosti?
4. Jak rodiče reagují na výsledky a doporučení vyplývající ze zjišťování školní zralosti formou depistáže?

CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU

Výzkumný soubor tvořili rodiče dětí mateřských škol v okolí města Horažďovice (MŠ Na paloučku Horažďovice, Křesťanská MŠ Horažďovice, MŠ Stavbařů 213 Strakonice a MŠ Spojářů 1260 Strakonice). Tyto mateřské školy prošly od roku 2012 do roku 2014 procesem zjišťování školní zralosti formou depistáže (screeningu) a zápisem do 1. třídy základní školy. Rodiče těchto dětí byli před realizací depistáže (screeningu) formou besedy s pedagogy nebo dětským psychologem řádně informováni o průběhu zápisu do 1. třídy nebo nadstandardního zjišťování formou depistáže (screeningu) v jejich předškolním zařízení. Jedná se tedy o informované jedince s praktickou zkušeností z procesu zjišťování školní zralosti.

Od dubna do května 2013 a v roce 2014 jsem rozdala ve výše zmíněných předškolních zařízeních rodičům předškoláků (náhodný výběr) dotazníky. Rodičům byl řádně vysvětlen účel dotazníku a byli řádně poučeni o způsobu vyplnění. Ze 110 rozdaných dotazníků se vrátilo 93 řádně vyplněných a použitelných pro výzkumné šetření. Návratnost tedy činila 84,5 %.

POUŽITÉ METODY

Pro realizaci výzkumného šetření byl použit kvantitativní přístup. Chráska (2007, s. 12) charakterizuje kvantitativní přístup takto: *„Pokud uvažujeme o vědeckém výzkumu v pedagogice, lze jej vymezit jako záměrnou a systematickou činnost, při které se empirickými metodami zkoumají (ověřují, verifikují, testují) hypotézy o vztazích mezi pedagogickými jevy.“*

Hlavní metodou kvantitativního výzkumného šetření byl nestandardizovaný dotazník vlastní konstrukce. Gavora (2000, in Chráska, 2007, s. 163) popisuje metodu výzkumu pomocí dotazníku jako: *„způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí“*. Otázky v dotazníku byly formulovány tak, aby odpovědi

umožnily zodpovědět výzkumné otázky a zároveň poskytly zpětnou vazbu vedoucím pracovníkům v mateřských školách, jež se výzkumné šetření týkalo.

Popis dotazníku

Dotazník obsahuje 14 otázek. Otázky jsou rozděleny do čtyř oblastí podle tematického zaměření výzkumných otázek.

1. část otázek je zaměřena na názory rodičů na zjišťování školní zralosti.
2. část otázek je zaměřena na porovnání dvou nejčastějších způsobů zjišťování školní zralosti v okolí mého bydliště - depistáže (screeningu) a klasického zápisu do 1. třídy ZŠ.
3. část otázek směřuje do oblasti hodnocení metod a průběhu testování formou depistáže (screeningu).
4. část otázek zjišťuje reakce rodičů na výsledky a doporučení testování školní zralosti.

Na otázky je v dotazníku odpovídáno uzavřenými, polouzavřenými ale i otevřenými odpověďmi.

Na konci dotazníku je dána možnost se volně vyjádřit k této problematice.

Způsob vyhodnocení dat

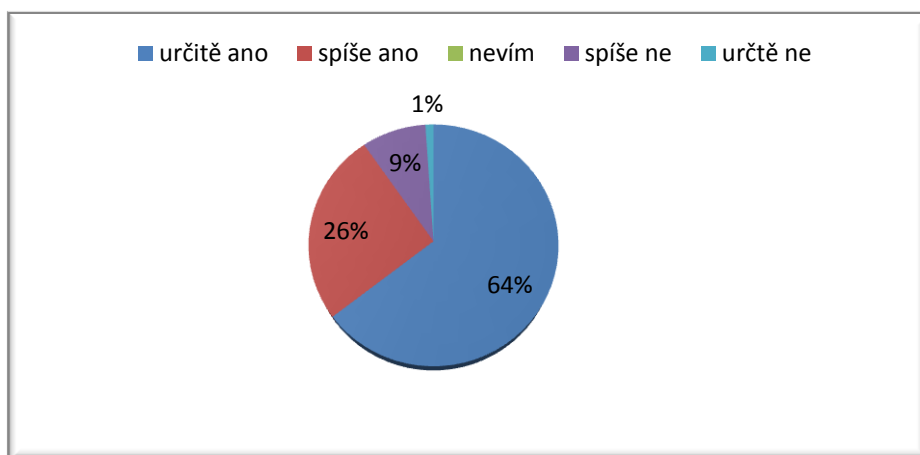
V rámci výzkumného šetření bylo rozdáno 110 dotazníků, z toho se jich 93 vrátilo (jednalo se tedy o 84,5 % návratnost). Všechny vrácené dotazníky byly řádně vyplněny, a proto nemusely být vyřazeny ze zpracování. Zjištěná data jsou prezentována přehledných tabulek a výsečových grafů. Výsledné hodnoty jsou v grafech přepočítána na procenta.

10 VÝSLEDKY

Výzkumná otázka č. 1 - „Jaký mají rodiče názor na testování školní zralosti při nástupu do 1. třídy základní školy u svého dítěte?“

První výzkumná otázka se zaměřuje na postoje rodičů k samotnému testování školní zralosti. Rodiče jsou dotazováni, zda souhlasí s tímto testováním, jaký má pro ně jako rodiče význam a zda dají na výstupy z tohoto testování. Na první výzkumnou otázku byly v dotazníku zaměřeny otázky č. 1 – 2:

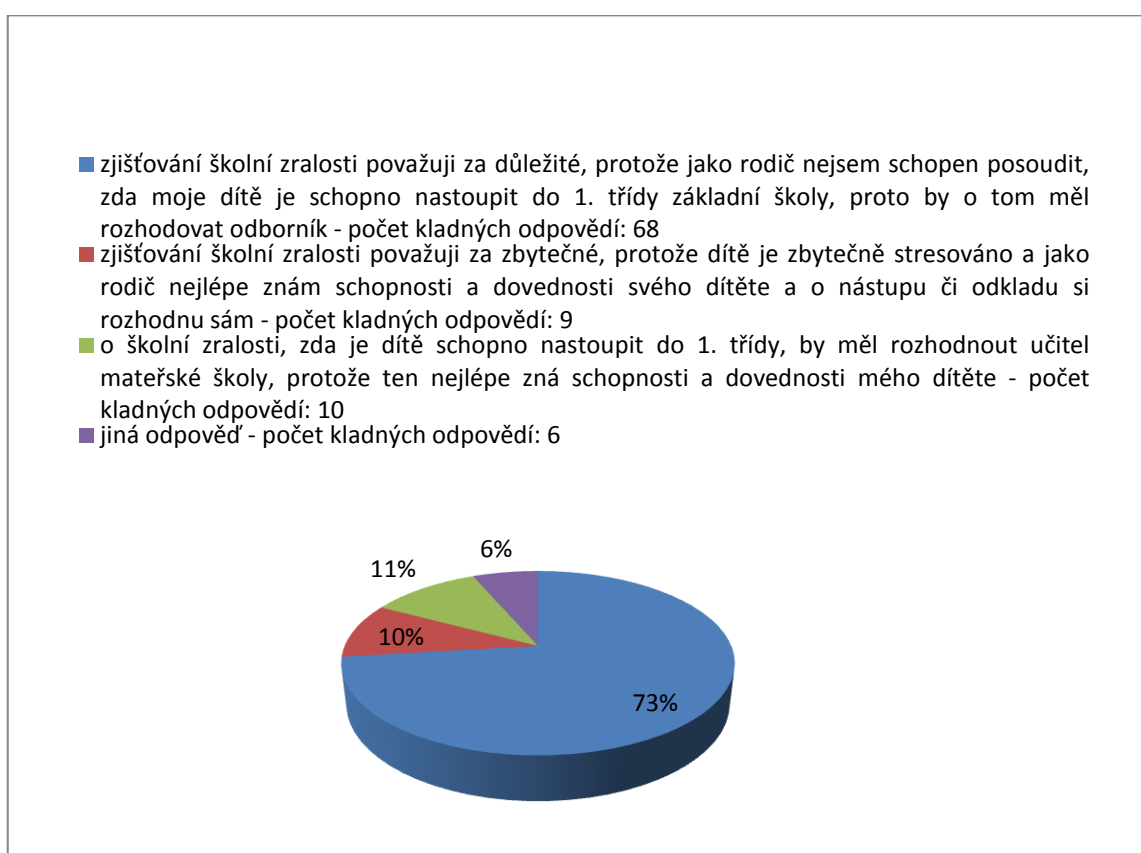
Otázka dotazníku č. 1: **Souhlasíte se zjišťováním školní zralosti u dětí, které nastupují do 1. třídy základní školy?**

určitě ano	60
spíše ano	24
nevím	0
spíše ne	8
určitě ne	1

Rodiče na tuto otázku poskytli pozitivní zpětnou vazbu, kdy naprostá většina z nich (90%) souhlasila s testováním školní zralosti. Z toho lze vyvodit, že povinné i dobrovolné testování školní zralosti je pozitivně přijímáno rodiči dětí.

Otázka dotazníku č. 2: Co pro vás znamená zjišťování školní zralosti formou depistáže (screeningu) v mateřské škole nebo zápisu, který probíhá na základní škole?

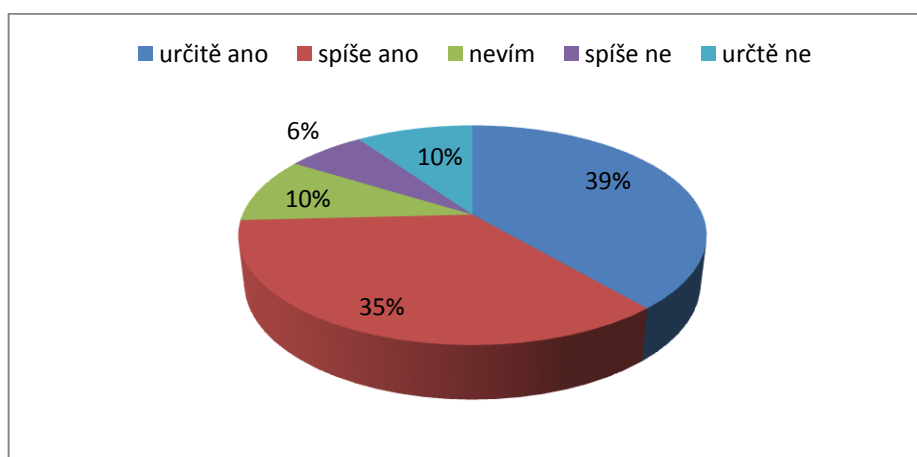
Tři rodiče uvedli, že testování školní zralosti považují za zbytečné (jeden rodič vyloženě uvedl diskriminující z důvodu jiné národnosti) a že do 1. třídy ZŠ by měly nastoupit všechny děti, jejichž rodiče o to budou mít zájem.

Jeden z rodičů na toto téma měl opačný názor – požadoval zpřísnit testování. Dva rodiče se vyjádřili kriticky na adresu pedagogických pracovníků s odůvodněním špatné přípravy na nástup povinné školní docházky.

Výzkumná otázka č. 2 – „Jaké metody rodičům více vyhovují při testování školní zralosti při nástupu do první třídy ZŠ?“

Druhá výzkumná otázka se zaměřuje na porovnání postojů ke dvěma nejčastějším způsobům testování školní zralosti – depistáž (screening) a zápis do 1. třídy. Oba dva způsoby jsou rodičům důvěrně známy, protože si jimi se svým dítětem prošli. Na druhou výzkumnou otázku jsou zaměřeny otázky v dotazníku č. 3 - 5.

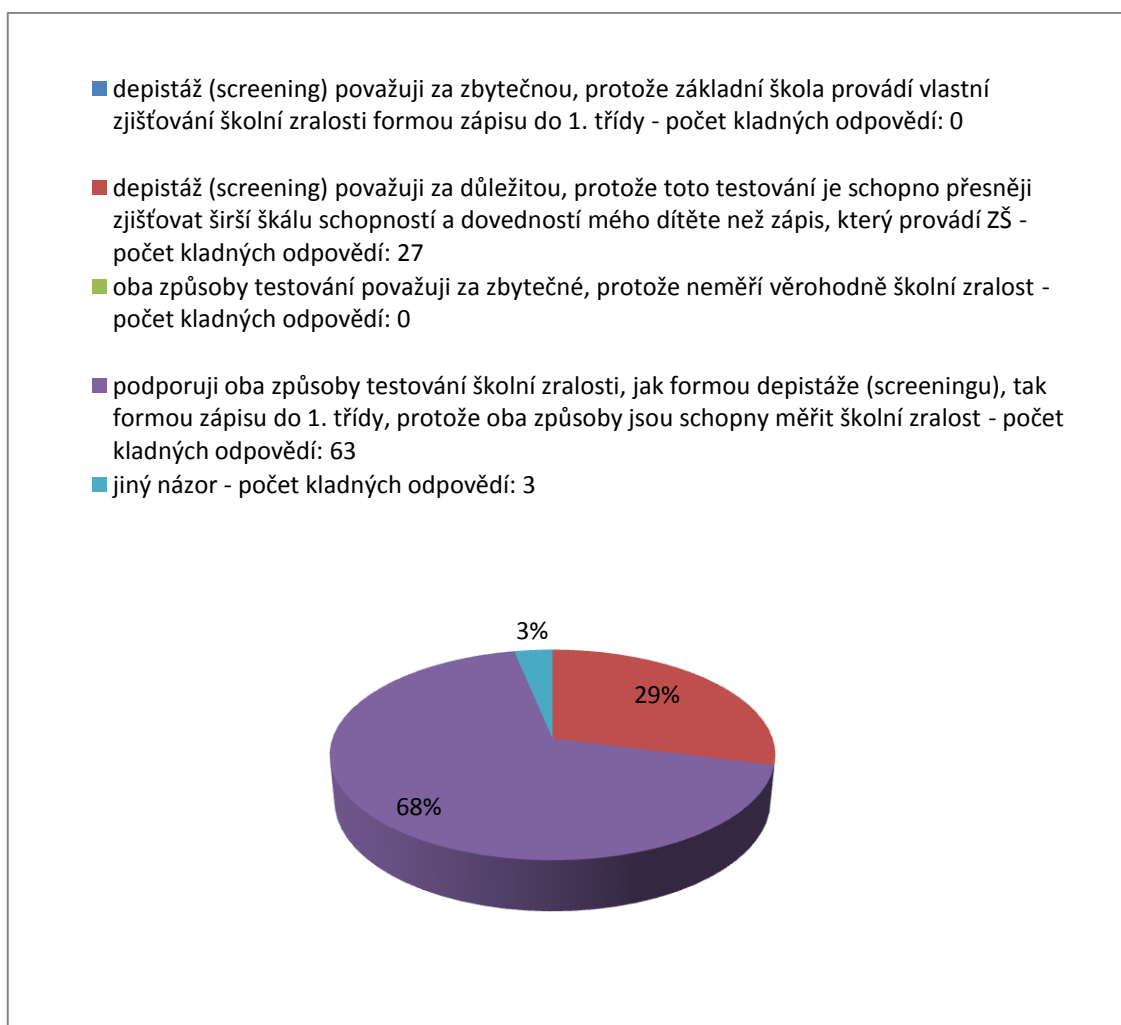
Otázka dotazníku č. 3: **Budete na základě výsledků a doporučení ze zjišťování školní zralosti formou depistáže (screeningu) a zápisu do 1. třídy zvažovat nástup nebo naopak odklad povinné školní docházky?**

určitě ano	36
spíše ano	33
nevím	9
spíše ne	6
určitě ne	9

Na tuto otázku odpovědělo (74%) rodičů, že na základě výsledků depistáže (screeningu) budou zvažovat nástup nebo odklad do první třídy. Pro rodiče je doporučení z testování školní zralosti formou depistáže (screeningu) velmi důležitým podkladem pro rozhodování, zda umístit dítě do první třídy základní školy nebo požádat o odklad povinné školní docházky.

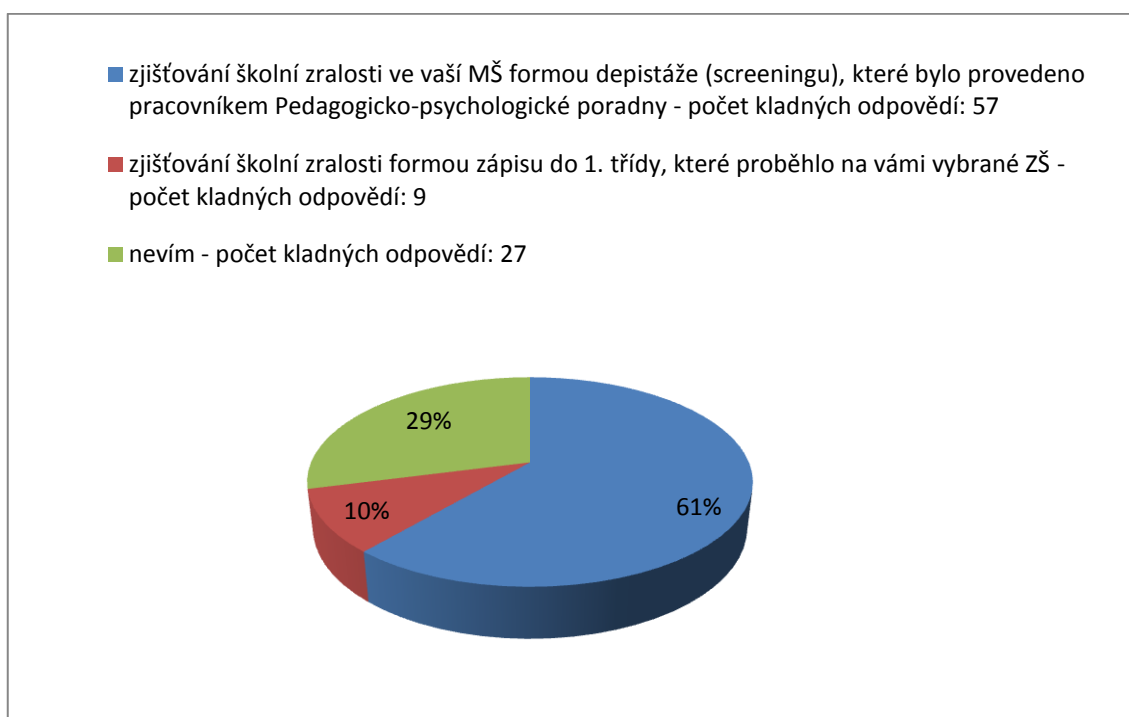
Otázka dotazníku č. 4: **Jaký je váš názor na zjišťování školní zralosti formou depistáže (screeningu) ve vaší mateřské škole v porovnání s druhým způsobem zjišťování školní zralosti formou zápisu, který probíhá na základní škole?**

Odpovědi na tuto otázku ukázaly, že rodiče (68%) podporují oba způsoby zjišťování školní zralosti, protože oba dovedou měřit školní zralost.

V otevřené odpovědi na tuto otázku odpověděli tři rodiče, že jsou pro povinné testování školní zralosti v rámci pedagogicko-psychologické poradny. Jako důvod uvedli, že toto testování by bylo mnohem podrobnější a s větší škálou schopností a dovedností kompetencí dítěte.

Otázka dotazníku č. 5: **Který ze způsobů zjišťování školní zralosti více vystihuje opravdovou školní zralost vašeho dítěte?**

depistáž (screening)	57
zápis do 1. třídy základní školy	9
nevím	27

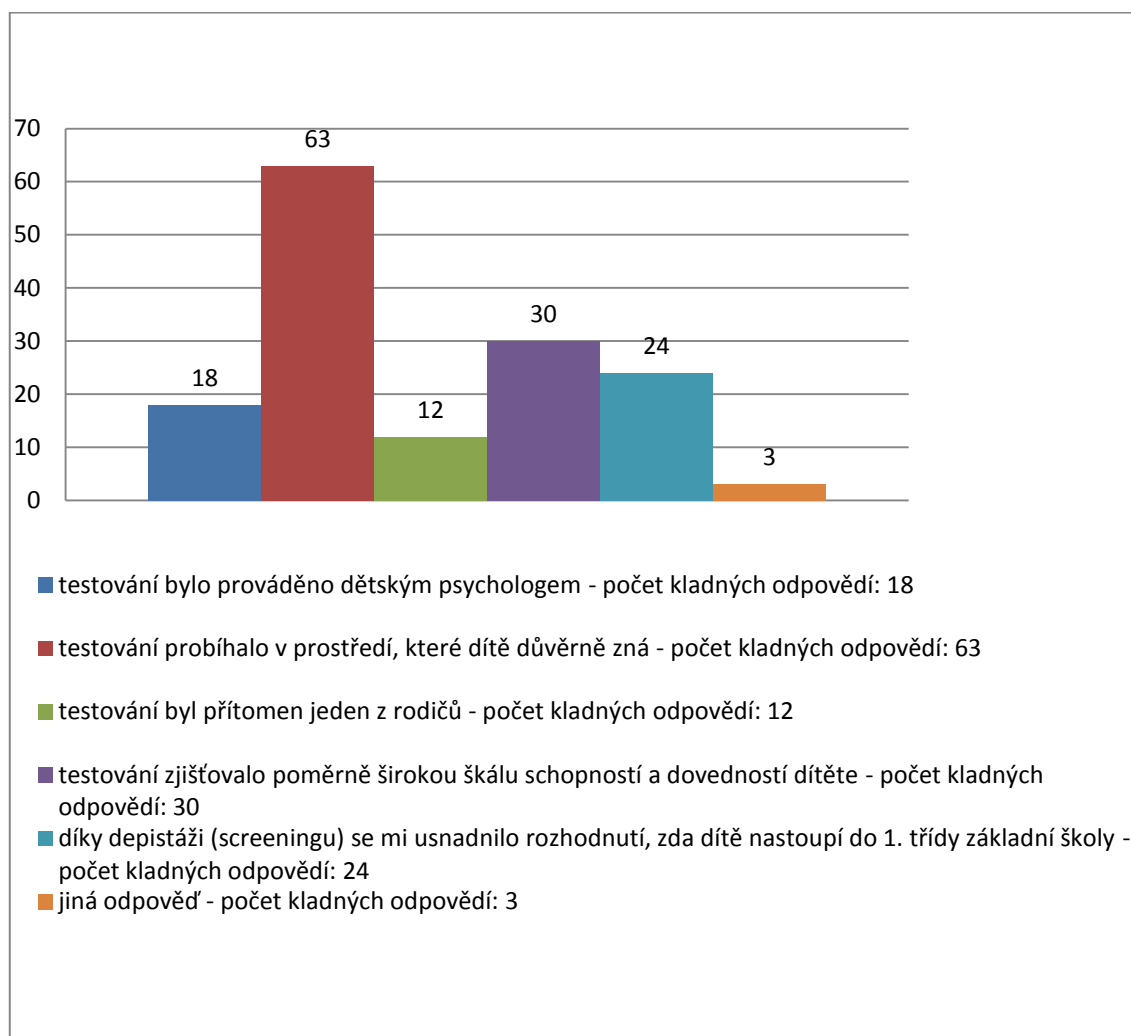
Na tuto otázku odpovědělo 61% rodičů, že depistáž (screening) více vystihuje školní zralost dítěte. U této otázky velká část rodičů (29%) odpověděla jako možnost „nevím“. V komentářích k této odpovědi bylo nejčastěji odpovězeno, že odborně nejsou schopni posoudit, který ze způsobů testování školní zralosti více vystihuje školní zralost.

Výzkumná otázka č. 3 – „Čemu rodiče přikládají největší důležitost při testování školní zralosti?“

Třetí výzkumná otázka se zaměřuje na kvalitativní rozměr testování formou depistáže (screeningu). Rodiče jsou dotazováni na různé parametry samotného zjišťování školní zralosti, které proběhlo na jejich dítěti v jeho mateřské škole. U rodičů jsou zjišťovány postoje na roli zkoušejícího, na přípravu testování, na vliv prostředí atd. Na třetí výzkumnou otázku jsou v dotazníku zaměřeny otázky č. 6 – 10.

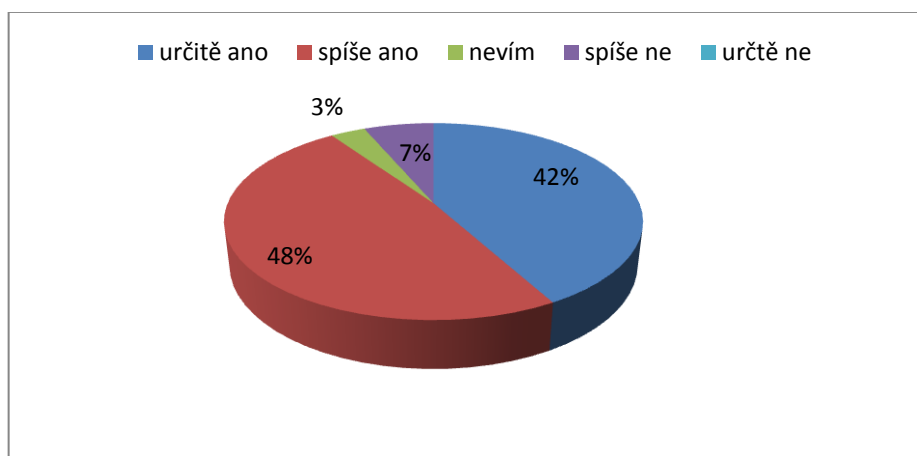
Otázka dotazníku č. 6: **Co se Vám na testování školní zralosti ve vaší mateřské škole formou depistáže (screeningu) nejvíce líbilo? (označte max. dvě možnosti)**

Z odpovědí na tuto otázku bylo zjištěno, že rodičům se při testování nejvíce zamlouvalo, že celý proces probíhal v prostředí mateřské školy, které dítě důvěrně zná. Toto lze považovat za velké pozitivum zjišťování školní zralosti formou depistáže (screeningu) oproti povinnému zápisu do první třídy základní školy, který probíhá v prostředí, které dítě nezná. To pak může mít vliv na výsledky testování. Pro rodiče je též důležité, že depistáž (screening) testuje poměrně širokou škálu schopností a dovedností dítěte.

U otevřené odpovědi na tuto otázku rodiče nejčastěji napsali, že testování školní zralosti formou depistáže (screeningu) jim umožnilo posouzení, zda jejich názor na dítě v oblasti zralosti je v souladu s odborníkem – tedy dětským psychologem.

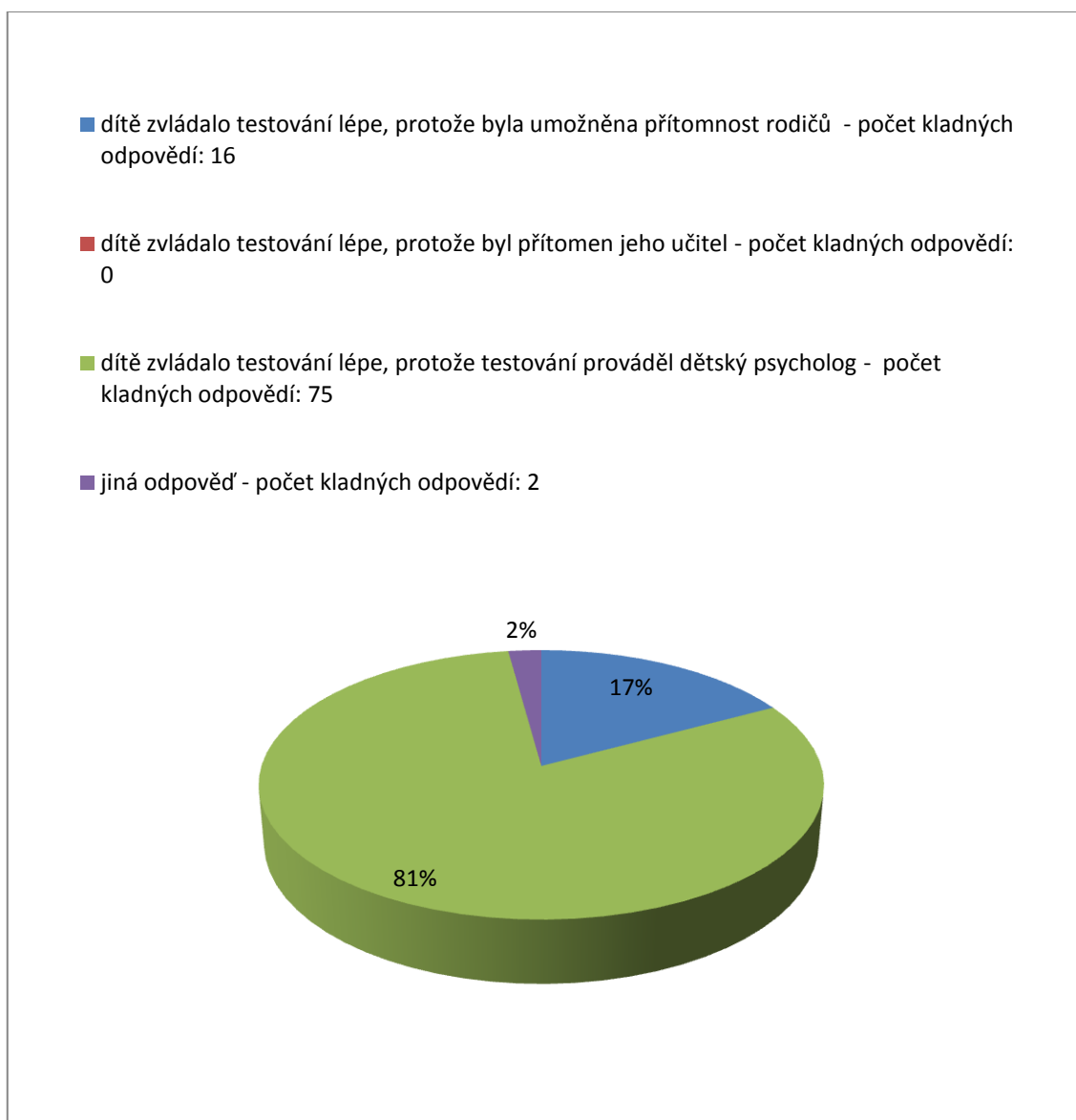
Otázka dotazníku č. 7: **Byli jste spokojeni s průběhem depistáže (screeningu) ve vaší mateřské škole?**

určitě ano	39
spíše ano	45
nevím	3
spíše ne	6
určitě ne	0

Naprostá většina (90%) byla spokojena s průběhem depistáže (screeningu), kde 45 rodičů zakroužkovala odpověď „spíše ano“ z čehož vyvozují, že tito rodiče mají pocit, že lze ještě pracovat na zlepšení průběhu depistáže (screeningu). Na to co lze dle rodičů zlepšit na průběhu depistáže je zaměřená otázka č. 9.

Otázka dotazníku č. 8: **Co podle vás nejvíce přispělo k lepšímu výsledku při zjišťování školní zralosti formou depistáže (screeningu) ve vaší mateřské škole?**

Na tuto otázku rodiče odpověděli, že dítě zvládlo testování lépe, protože ho prováděl dětský psycholog. Rodiče považovali dětského psychologa za odborníka, který je určený k testování školní zralosti. Rodiče ve svých komentářích nejvíce ocenili výbornou komunikaci dětského psychologa s dítětem.

Dva rodiče v otevřené odpovědi uvedli, že lepších výsledků by dítě dosáhlo, pokud by dětský psycholog jejich dítě více znal a mohl tak lépe posoudit jeho kompetence pro nástup do první třídy. Těmto rodičům lze dát za pravdu, protože dlouhodobější testování má větší vypovídací hodnotu.

Otázka dotazníku č. 9: **Lepších výsledků při testování školní zralosti formou depistáže (screeningu) by naše dítě dosáhlo, kdyby testování proběhlo:**

U této otázky mohli rodiče formou otevřené odpovědi napsat svůj názor na zlepšení výsledků v měření školní zralosti formou depistáže (screeningu).

Rodiče se u této otázky domnívali (39%), že lepších výsledků by bylo dosaženo, pokud by rodiče byli řádně seznámeni s dostatečným předstihem s požadavky na školní zralost. Z těchto odpovědí lze usoudit, že pedagogičtí pracovníci neseznámili rodiče

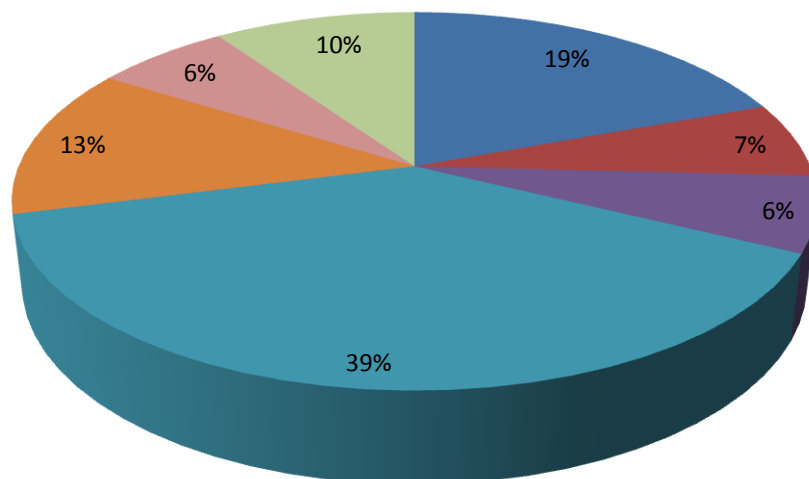
s cíli vzdělávání v předškolním zařízení a s požadavky na školní zralost a rodiče tak nemohli spolupracovat na vzdělávacím procesu svého dítěte a připravit tak dítě lépe na testování formou depistáže (screeningu). Pro pedagogické pracovníky mateřských škol z tohoto vyplývá, že by měli lépe spolupracovat s rodiči a seznamovat je s cíli, které chtějí společně na konci předškolního vzdělávání dosáhnout.

Rodiče se dále domnívali (26%), že dítě by dosáhlo lepších výsledků, pokud by je pedagogičtí pracovníci efektivněji připravovali na požadavky školní zralosti. Rodiče ve svých komentářích k této odpovědi požadovali moderní způsoby výuky v mateřských školách – např. Montessori školu, Waldorfskou školu nebo využívání interaktivních médií.

Rodiče v otevřené odpovědi ve dvou případech uvedli, že na výsledek zjišťování školní zralosti měl velký vliv i momentální zdravotní stav dítěte. Další z rodičů uvedl, že v době testování se nacházeli v rozvodovém řízení a dítě bylo ve stresu, a proto podalo špatný výkon.

Otázka dotazníku č. 10: **Jaký vliv měla nervozita na výkon při zjišťování školní zralosti formou depistáže (screeningu) u vašeho dítěte?**

- na našem dítěti jsem pozoroval(a) známky nervozity, protože naše dítě vědělo, že je testováno a tato okolnost jej stresovala - počet kladných odpovědí: 18
- na našem dítěti jsem pozoroval(a) známky nervozity, protože naše dítě špatně zvládá zátěžové situace - počet kladných odpovědí: 6
- na našem dítěti jsem pozoroval(a) známky nervozity, protože naše dítě nezvládlo testování vedené dětským psychologem, kterému nedůvěřovalo - počet kladných odpovědí: 0
- na našem dítěti jsem pozoroval(a) známky nervozity, protože naše dítě nebylo dlouhodobě připravováno na tento způsob testování školní zralosti - počet kladných odpovědí: 6
- na našem dítěti jsem nepozoroval(a) známky nervozity, protože naše dítě je zvyklé na zátěžové situace - počet kladných odpovědí: 36
- na našem dítěti jsem nepozoroval(a) známky nervozity, protože celé testování vedl dětský psycholog - počet kladných odpovědí: 12
- na našem dítěti jsem nepozoroval(a) známky nervozity, protože naše dítě bylo na testování dlouhodobě připravováno - počet kladných odpovědí: 0
- na našem dítěti jsem nepozoroval(a) známky nervozity, protože naše dítě bylo testováno v přítomnosti rodičů - počet kladných odpovědí: 6
- nevím - počet kladných odpovědí: 9

Více jak polovina rodičů (58%) nepozorovala při depistáži (screeningu) na dítěti známky nervozity. Podle rodičů nejvíce děti znervózňovala při testování školní zralosti skutečnost, že věděli o probíhajícím testování. Dítě chtělo podat dobrý výkon, chtělo potěšit své rodiče a možnost neúspěchu je stresovala.

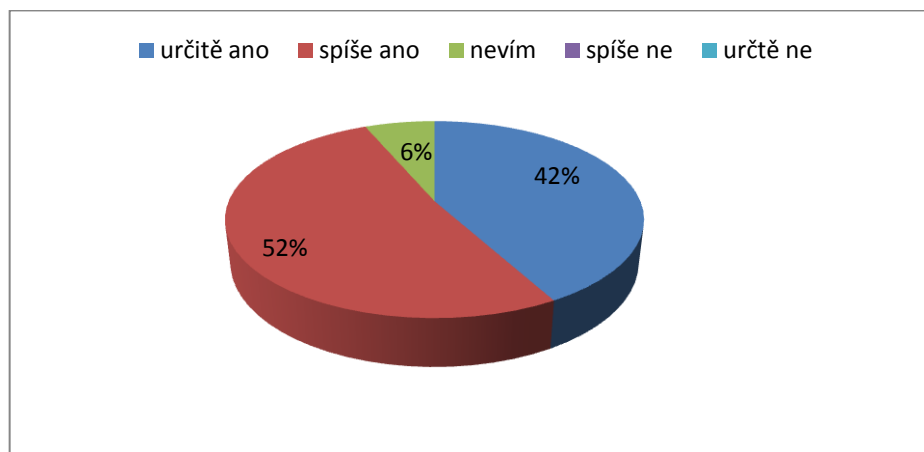
Druhým nejčastějším stresovým faktorem dle rodičů (6%) byla nezkušenost dětí s procesem testování. Podle rodičů nebyly na tento proces dlouhodobě připravovány. Rodiče v připsaných komentářích k této otázce požadovali od pedagogů přípravu na toto testování.

Výzkumná otázka č. 4 – „Jak rodiče reagují na výsledky a doporučení vyplývající ze zjišťování školní zralosti formou depistáže (screeningu)?“

Čtvrtá výzkumná otázka se zaměřuje na postoje rodičů na vyhodnocení výsledků depistáže (screeningu), na soulad s jejich očekáváním a na schopnost přijmout doporučení, která vyplývají ze zjišťování školní zralosti. Na čtvrtou výzkumnou otázku jsou v dotazníku zaměřeny otázky č. 11 – 14.

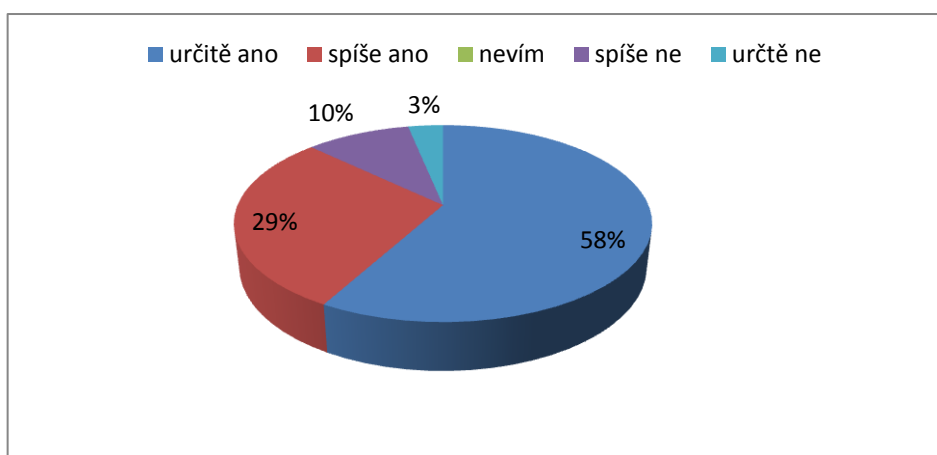
Otázka dotazníku č. 11: **Byl výsledek a doporučení testu školní zralosti formou depistáže (screeningu) ve shodě s vaším dlouhodobým hodnocením dítěte?**

určitě ano	39
spíše ano	48
nevím	6
spíše ne	0
určitě ne	0

Naprostá většina rodičů (94%) na tuto otázku odpověděla, že výsledek testování formou depistáže (screeningu) byl ve shodě s jejich dlouhodobým hodnocením dítěte. Z toho vyplývá, že rodiče dobře vnímali úroveň schopností a dovedností svého dítěte a nedocházelo zde k podceňování nebo přeceňování kompetencí svého dítěte pro nástup povinné školní docházky.

Otázka dotazníku č. 12: **Přijal (a) byste doporučení na potřebu zlepšení konkrétní schopnosti a dovednosti, které vplynulo ze zjišťování školní zralosti formou depistáže (screeningu)?**

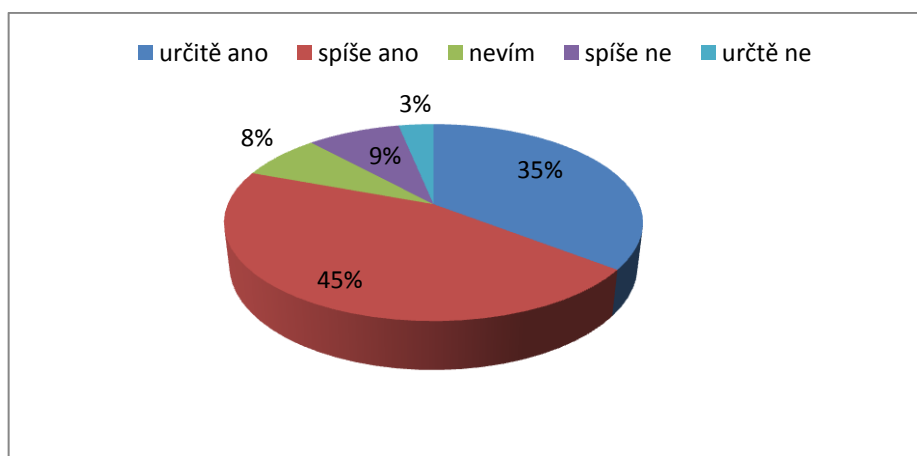

určitě ano	54
spíše ano	27
nevím	0
spíše ne	9
určitě ne	3

Většina rodičů (87%) důvěřovala výstupům z testování školní zralosti formou depistáže (screeningu) a dala na doporučení ke zlepšení konkrétní schopnosti a dovednosti, které dítě potřebovalo při nástupu do 1. třídy základní školy. Pozitivní

přístup rodičů k těmto doporučením z tohoto testování je důležité pro úspěšnější přechod dítěte z předškolního zařízení na povinnou školní docházku.

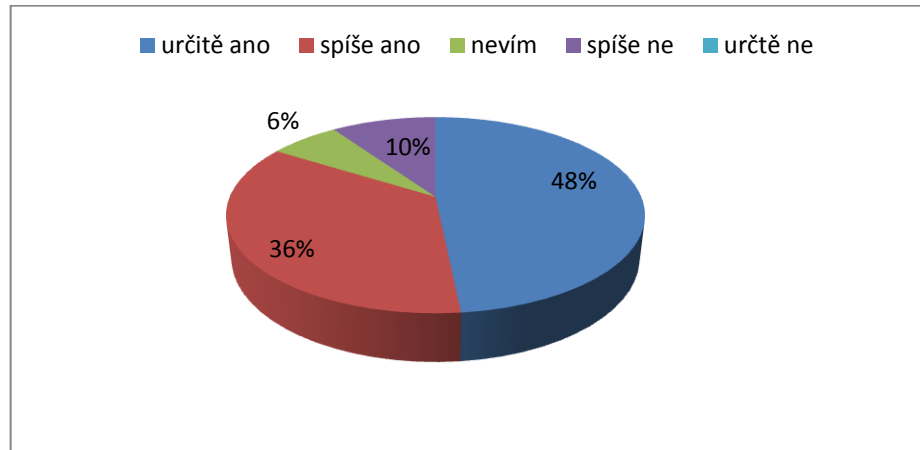
Otázka dotazníku č. 13: **V případě, že by vašemu dítěti byl doporučen nástup do 1. třídy nebo naopak odklad povinné školní docházky, podíídl(a) byste své rozhodnutí tomuto doporučení?**

určitě ano	33
spíše ano	42
nevím	7
spíše ne	8
určitě ne	3

Odpovědi na tuto otázku ukázaly, že většina rodičů (80%) důvěřuje testování školní zralosti formou depistáže (screeningu) a dala na doporučení o nástupu dítěte do 1. třídy základní školy nebo doporučení o odkladu povinné školní docházky. V komentářích, které rodiče připsali v této otázce k odpovědi „spíše ne“ nebo „určitě ne“, se nejčastěji objevovala odpověď, že již před testováním byli rozhodnuti o nástupu nebo odkladu povinné školní docházky a samotné testování to již nemohlo změnit.

Otázka dotazníku č 14: **Bylo dobrovolné testování školní zralosti formou depistáže (screeningu) ve vaší mateřské školce přínosem pro vaše dítě a pro vás jako rodiče?**

určitě ano	45
spíše ano	33
nevím	6
spíše ne	9
určitě ne	0

Většina rodičů (80%) se shodla, že testování formou depistáže (screeningu) bylo přínosem pro jejich dítě a pro ně samotné. U odpovědí „spíše ne“ byly připsány dva komentáře, které nesouhlasí s jakýmkoliv testováním při nástupu povinné školní docházky. Další tři komentáře byly v neutrálním duchu a to, že testování jim nepřineslo nic nového, že vše o svém dítěti již věděli před samotným testováním.

Otázka dotazníku č 15: **Chcete ještě něco k této problematice uvést?**

V poslední otázce byla rodičům testovaných dětí dána možnost se volně vyjádřit k dané problematice školní zralosti. Toho využili dva rodiče, kteří zpochybňují význam zjišťování školní zralosti při nástupu povinné školní docházky. Oba rodiče považují tento proces za zbytečný, diskriminující a zabraňující inkluzi dětí se zdravotním, sociálním nebo národnostním handicapem. Oba rodiče se shodli na tom, že by nastoupit do školy měli všechny děti, u nichž rodič projeví zájem.

11 DISKUZE

Výzkumná otázka č. 1 - „Jaký mají rodiče názor na testování školní zralosti při nástupu do 1. třídy základní školy u svého dítěte?“

Dotazníkem mezi rodiči bylo zjištěno, že většina (90 %) dotázaných souhlasila se zjišťováním školní zralosti před nástupem povinné školní docházky. Jak jsem již psala v teoretické části, školní docházka je v ČR povinná a zjišťování školní zralosti při nástupu na tuto povinnou školní docházku probíhá pomocí povinného zápisu do 1. třídy základní školy. Z mého dotazníku vyplývá, že většina rodičů souhlasí se zjišťováním školní zralosti a proto nedochází k rozporu mezi požadavky státu a rodičů na téma školní zralost.

Většina rodičů (70 %) přiznává, že na toto testování nejsou dostatečně erudováni a dobrovolně jej předávají do rukou dětského psychologa z pedagogicko-psychologické poradny. Menší část rodičů (10 %) by tuto kompetenci předalo do rukou pedagogických pracovníků předškolního zařízení, které dítě navštěvovalo. Tento názor je založen na myšlence, že pedagog mateřské školy je schopen lépe hodnotit zralost dítěte a to z hlediska dlouhodobého pozorování při jeho každodenní činnosti v mateřské škole. Měření by bylo přesnější a se širší škálou schopností a dovedností dítěte pro nástup povinné školní docházky. Tato varianta však zvyšuje nároky na učitele mateřské školy, aby byli schopni objektivně a erudovaně posoudit školní zralost dítěte. Z těchto důvodů by podle mého názoru měl školní zralost posuzovat pedagog, který dítě vzdělával v rámci předškolního zařízení nikoliv pedagog základní školy v rámci povinného zápisu do první třídy. Ten dítě mnohdy vidí poprvé v životě a během krátké doby musí rozhodnout o tom, zda je dítě dostatečně zralé pro nástup povinné školní docházky. Tato možnost však v současné době naráží na problém dobrovolnosti vzdělávání v rámci předškolního zařízení.

Pouze 9 % rodičů si myslí, že testování školní zralosti je nepotřebné, protože dítě je při něm zbytečně stresováno a o nástupu do školy si rozhodnou sami. Zajímavé však byly otevřené odpovědi, kde někteří rodiče považují měření školní zralosti za zbytečný

proces a argumentují tím, že každé dítě by mělo mít možnost nastoupit do první třídy základní školy. Jen jeden z rodičů naopak požadoval zpřísnění požadavků na potřebné kompetence pro nástup do školy. Toto je dnes velmi diskutované téma, zda zvýšit nebo snížit inkluzi dětí v školní vzdělávací soustavě.

Výzkumná otázka č. 2 – „Jaké metody rodičům více vyhovují při testování školní zralosti při nástupu do první třídy ZŠ?“

Většina rodičů (68 %) uvedla, že podporuje oba způsoby testování (screening i zápis) a 29 % rodičů se přiklonilo k názoru, že je pro ně důležitější depistáž (screening) pro rozhodování o nástupu dítěte do ZŠ. Jen pro povinný zápis nebyl nikdo z rodičů. Celých 61 % dotazovaných uvádí, že depistáž (screening) více vystihuje opravdovou školní zralost jejich dítěte. Dětský psycholog i pedagog základní školy při testování školní zralosti musí během velmi krátkého časového úseku posoudit, zda dítě má své schopnosti a dovednosti na úrovni, které mu umožňují nástup povinné školní docházky. Dětský psycholog z pedagogicko-psychologické poradny je na tuto činnost více erudovaný než pedagog základní školy. Proto rodiče jako důvěryhodnější považovali testování formou depistáže (screeningu), který prochází dětský psycholog. Z diskuze a průzkumu mezi pedagogy a dětskými psychology v okolí mého bydliště mohu posoudit, že testování, které se provádí v mateřských školách formou depistáže (screeningu) je na mnohem vyšší úrovni než zápis do první třídy. Z tohoto porovnání zřejmě vycházeli i rodiče, kteří považovali depistáž (screening) jako lepší metodu měření školní zralosti. To však nemusí platit po celé ČR. Průběh testování jak formou zápisu, tak i formou depistáže (screeningu) nemá jednotná pravidla a proto nelze plošně srovnávat tyto dva způsoby měření. V okolí mého bydliště má měření školní zralosti formou depistáže (screeningu) vysokou důvěru mezi rodiči, což potvrdili i výsledky v mém dotazníku, ve kterém tomuto typu měření důvěřovalo 74 % dotázaných, kteří se na jeho základě u svého dítěte rozhodovali o nástupu nebo odkladu povinné školní docházky.

Výzkumná otázka č. 3 – „Čemu rodiče přikládají největší důležitost při testování školní zralosti?“

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že 84 % dotazovaných rodičů bylo spokojeno s průběhem depistáže (screeningu). Pozitivně vnímaly průběh testování i samotné děti, kdy podle rodičů jen u 32 % z nich byly sledovány známky nervozity.

Z odpovědí na otázku č. 6 jasně vyplývá, že rodičům se na testování formou depistáže nejvíce líbilo, že tento proces probíhal v prostorách mateřské školy, které dítě důvěrně zná a je na ně zvyklé. Známé prostředí dítěti umožnilo lépe navázat komunikaci s pro dítě neznámým člověkem – dětským psychologem. Dále se rodičům zamlouvalo, že depistáž (screening) zjišťoval poměrně širokou škálu kompetencí pro nástup do školy a usnadnil tak rozhodování, zda dítě nastoupí do první třídy nebo požádá o odklad povinné školní docházky.

Za nejdůležitější lidský činitel při zjišťování školní zralosti formou depistáže byl rodiči považován dětský psycholog, který prováděl samotné testování (81 % dotazovaných). Dva rodiče v otevřené odpovědi uvedli, že spolupráce psychologa s mateřskou školkou by měla být dlouhodobějšího rázu a psycholog by tak mohl lépe posoudit školní zralost dítěte. Zcela v tomto ohledu propadl učitel mateřské školy jako přítomná osoba při testování (nikoliv testující). Rodiče jeho přítomnost považovali za zbytečnou. S tímto postojem rodičů nesouhlasím, protože dle mého názoru může pedagog, který dítě dlouhodobě vzdělává, přinést do procesu měření školní zralosti dlouhodobé hodnocení schopností a dovedností dítěte.

Na dotaz, jak dosáhnout lepších výsledků ve školní zralosti, rodiče nejčastěji odpověděli (39 % dotázaných), že požadují, aby byli s dostatečným předstihem pedagogy a psychology seznámeni s požadavky na školní zralost. Rodič by tak měl možnost větší přípravy svého dítěte na testování schopností a dovedností pro nástup na povinnou školní docházku a byl by více vtažen do procesu vzdělávání v předškolním věku. Více jak čtvrtina rodičů (26 % dotázaných) uvedla, že lepších výsledků by se dosáhlo, pokud by mateřská škola efektivněji připravovala děti na nástup do první třídy

základní školy. Z této odpovědi jasně vyplývá, že poměrně velká část rodičů si myslí, že předškolní zařízení nedostatečně efektivně připravuje děti na nástup na základní školu.

Výzkumná otázka č. 4 – „Jak rodiče reagují na výsledky a doporučení vyplývající ze zjišťování školní zralosti formou depistáže?“

Mezi rodiči nebyl nikdo, kdo by byl výsledky depistáže (screeningu) překvapený. Pro naprostou většinu byl výsledek testování ve shodě s jejich dlouhodobým hodnocením dítěte. Z toho vyplývá, že rodiče u svých dětí objektivně vnímají úroveň jejich schopností a dovedností potřebných pro nástup do školy. Z těchto důvodů většina rodičů (87 % dotázaných) přijala doporučení na zlepšení konkrétní schopnosti a dovednosti potřebné k nástupu povinné školní docházky, která vzešla z depistáže (screeningu). Většina rodičů (80 % dotázaných) by přijala i doporučení na nástup nebo odklad povinné školní docházky. Více než 84 % dotázaných rodičů uvedlo, že depistáž (screening) byla pro ně a jejich dítě přínosem.

ZÁVĚR

Informace, které jsem uvedla v teoretické části bakalářské práce, snadno uvedou čtenáře do problematiky přechodu dítěte z předškolního zařízení na základní školu a do oblasti zjišťování školní zralosti. Jsou zde vysvětleny základní pojmy, legislativa přestupu na povinnou školní docházku, způsoby zjišťování školní zralosti a praktické dopady na dítě a rodinu, které tímto procesem prochází.

V praktické části jsou prezentovány výsledky kvantitativního výzkumného šetření, jehož úkolem bylo zjistit postoj rodičů k procesu zjišťování školní zralosti formou depistáže (screeningu) a porovnat jej s druhým způsobem zjišťování školní zralosti ve formě povinného zápisu. Postoje byly zjišťovány pomocí nestandardizovaného dotazníku vlastní konstrukce, který byl rozdán rodičům, jejichž děti prošly testováním školní zralosti formou depistáže (screeningu) i zápisu.

Pomocí tohoto dotazníku jsem zjistila, že rodiče v drtivé většině podporují zjišťování školní zralosti a to u obou způsobů testování. Více se však přikláněli k nepovinné formě zjišťování školní zralosti depistáží (screeningu), pro její větší popisnost, podrobnost, přesnost ale zároveň i přívětivost k dítěti.

Na samotné depistáži (screeningu) rodiče nejvíce ocenili, že vše probíhá v prostorách mateřské školy a že měření provádí zkušený dětský psycholog. Pro zlepšení výsledků se rodiče vyslovili pro lepší spolupráci s předškolním zařízením a dětským psychologem. Dále rodiče přišli s požadavkem na lepší efektivitu při přípravě dětí na povinnou školní docházku.

Většina rodičů byla ve shodě s dětským psychologem při závěrečném vyhodnocení a doporučení zjišťování školní zralosti.

I v této problematice se najdou odpůrci tohoto testování (9 % dotázaných rodičů), kteří jej považují za zbytečně stresující proces a cítí se dostatečně erudováni na to, aby sami rozhodli, zda dítě je schopno nastoupit do školy.

Další částí odpůrců testování byli rodiče (3 % dotázaných), kteří tento proces považovali za diskriminující z hlediska zdravotního, sociálního, kulturního a národnostního. Dle této skupiny rodičů by do školy měly nastoupit všechny děti, u kterých si to rodiče přejí. Z procesu standardního základního vzdělávání by dle nich

neměl být nikdo vyloučen. K vyloučení ze studia na ZŠ by měli být děti až po špatném prospěchu v první nebo druhé třídě základní školy.

Tato práce ukázala, že postoje rodičů k testování školní zralosti jsou v souladu s oficiální politikou ČR pro vzdělávání dětí předškolního věku a jejich nástupu na povinnou školní docházku.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ:

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Diagnostika dítěte předškolního věku: Co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let.* Brno: Computer Press, 2007. Vyd. 1. ISBN 978-80-251-1829-0.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: Co by mělo umět dítě před vstupem do školy.* Brno: Computer Press, 2010. Vyd. 1. ISBN 978-80-251-2569-4.

BUDÍKOVÁ, Jaroslava, Pavla KUNCOVÁ a Patricie KRUŠINOVÁ. *Je vaše dítě připraveno do první třídy?* Rozvoj osobnosti. Brno: Computer Press, 2004. Vyd. 1. ISBN 80-7226-637-3.

DITTRICH, Pavel. *Pedagogicko-psychologická diagnostika.* Praha: H & H, 1992. Vyd. 1. ISBN 80-85467-69-0.

FERJENČÍK, Ján. *Barevné progresivní matice J. C. Ravena. Příručka.* 1983. Bratislava: Psychodiagnostické a didaktické testy.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu.* Pedagogika. Praha: Grada, 2007. Vyd. 1. ISBN 978-80-247-1369-4.

KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Bronislav PUPALA. *Předškolní a primární pedagogika.* Praha: Portál, 2001. Vyd. 1. ISBN 80-7178-585-7.

KOLÁŘ, Zdeněk a kol. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel.* Praha: Grada, 2012. Vyd. 1. ISBN 978-80-247-3710-2.

KREJČÍKOVÁ, Eliška. *Kapitoly z dětské psychologie pro učitele: Určeno pro posl. fak. pedagog.* 1. vyd. Praha: SPN, 1982. Vyd. 1. ISBN n.

KROPÁČKOVÁ, Jana. *Budeme mít prvňáčka: pro rodiče dětí od 5 let.* Praha: Portál, 2008. Rádcí pro rodiče a vychovatele. Vyd. 1. ISBN 978-80-7367-359-8.

KROPÁČKOVÁ, Jana. Česká škola: Pětina dětí má odklad školní docházky, už to není ostuda. [online]. [cit. 2015-03-03]. Dostupné z <http://www.ceskaskola.cz/petina - deti - ma – odklad – skolni – dochazky - . html>

KUTÁLKOVÁ, Dana. *Jak připravit dítě do 1. třídy: Obratnost a kresba, Smyslové vnímání, Řeč a početní představy, Výchova, Školní zralost a její posouzení*. Praha: Grada Publishing, 2010. Vyd. 2. ISBN 978-80-247-3246-6.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada publishing, 1998. Vyd. 3., přeprac. a dopl. ISBN 978-80-247-1248-0.

MATĚJČEK, Zdeněk a Marie VÁGNEROVÁ. *Zkouška znalostí předškolních dětí: příručka pro administraci, interpretaci a vyhodnocení*. Bratislava: Psychodiagnostické a didaktické testy, 1976, Vyd. 1. ISBN n.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *MŠMT: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. MŠMT, ©2015 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/>

PEŠTÁLOVÁ, Lenka. *Školský zákon: Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání: stav k 1.1.2010*. Třinec: RESK, 2010. 2., přeprac. vyd. ISBN 978-80-904324-1-3.

SMOLÍKOVÁ, Kateřina a kol. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický, 2004 [i.e. 2005]. ISBN 80-239-5940-9.

TRPIŠOVSKÁ, Dobromila. *Vývojová psychologie pro studenty učitelství*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, Pedagogická fakulta, 1998. Skripta. Vyd. 1. ISBN 80-7044-207-7.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. Vyd. 1. ISBN 80-7178-308-0.

VÁGNEROVÁ, Marie a Jarmila KLÉGROVÁ. *Poradenská psychologická diagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Karolinum, 2008. Vyd. 1. ISBN 978-80-246-1538-7.

ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Praha: Portál, 2001. Pedagogická praxe. Vyd. 1. ISBN 80-7178-544-X.

SEZNAM PŘÍLOH:

Příloha č. 1 – Dotazník pro rodiče

Příloha č. 2 – Jiráskův orientační test školní zralosti

Příloha č. 3 – Test verbálního myšlení

Příloha č. 4 – Zkouška znalostí předškolních dětí

Příloha č. 5 – Edfeldův reverzní test

Příloha č. 6 – Záznamový list – depistáž (screening) v MŠ

Příloha č. 1 – DOTAZNÍK PRO RODIČE

Dobrý den, jmenuji se Markéta Dubanová a jsem studentka 2. ročníku Jihočeské Univerzity v Českých Budějovicích. Prosím Vás o vyplnění tohoto dotazníku, který je součástí mého výzkumu v rámci bakalářské práce. Týká se postojů rodičů k testování školní zralosti. Dotazník je anonymní.

Velmi Vám děkuji za spolupráci a za čas strávený nad tímto dotazníkem.

Markéta Dubanová

1. Souhlasíte se zjišťováním školní zralosti u dětí, které nastupují do 1. třídy základní školy?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) spíše ne
- e) určitě ne

2. Co pro vás znamená zjišťování školní zralosti formou depistáže (screeningu) v mateřské škole nebo zápisu, který probíhá na základní škole?

- a) zjišťování školní zralosti považuji za důležité, protože jako rodič nejsem schopen posoudit, zda moje dítě je schopno nastoupit do 1. třídy základní školy, proto by o tom měl rozhodovat odborník
- b) zjišťování školní zralosti považuji za zbytečné, protože jako rodič nejlépe znám schopnosti a dovednosti svého dítěte a o nástupu či odkladu si rozhodnu sám
- c) o školní zralosti, zda je dítě schopno nastoupit do 1. třídy, by měl rozhodnout učitel mateřské školy, protože ten nejlépe zná schopnosti a dovednosti mého dítěte

d) jiná odpověď, jaká?

.....
.....

3. Budete na základě výsledků a doporučení ze zjišťování školní zralosti formou depistáže (screeningu) a zápisu do 1. třídy zvažovat nástup nebo naopak odklad povinné školní docházky?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) spíše ne
- e) určitě ne

4. Jaký je váš názor na zjišťování školní zralosti formou depistáže (screeningu) ve vaší mateřské škole v porovnání s druhým způsobem zjišťování školní zralosti formou zápisu, který probíhá na základní škole?

- a) depistáž (screening) považuji za zbytečný, protože základní škola provádí vlastní zjišťování školní zralosti formou zápisu do 1. třídy
- b) depistáž (screening) považuji za důležitý, protože toto testování je schopno přesněji zjišťovat širší škálu schopností a dovedností mého dítěte než zápis, který provádí ZŠ
- c) oba způsoby testování považuji za zbytečné, protože neměří věrohodně školní zralost
- d) podporuji oba způsoby testování školní zralosti, jak formou depistáže (screeningu), tak formou zápisu do 1. třídy, protože oba způsoby jsou schopny měřit školní zralost
- e) jiný názor, jaký?

.....
.....

5. Který ze způsobů zjišťování školní zralosti více vystihuje opravdovou školní zralost vašeho dítěte?

- a) zjišťování školní zralosti ve vaší MŠ formou depistáže (screeningu), které bylo provedeno pracovníkem Pedagogicko-psychologické poradny
- b) zjišťování školní zralosti formou zápisu do 1. třídy, které proběhlo na vámi vybrané ZŠ
- c) nevím

6. Co se Vám na testování školní zralosti ve vaší mateřské škole formou depistáže (screeningu) nejvíce líbilo? (označte max. dvě možnosti)

- a) testování bylo prováděno dětským psychologem
- b) testování probíhalo v prostředí, které dítě zná
- c) testování byl přítomen jeden z rodičů
- d) testování zjišťovalo poměrně širokou škálu schopností a dovedností dítěte
- e) díky depistáži (screeningu) se mi usnadnilo rozhodnutí, zda dítě nastoupí do 1. třídy základní školy
- f) jiná odpověď?

Uvedte.....
.....

7. Byli jste spokojeni s průběhem depistáže (screeningu) ve vaší mateřské škole?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) spíše ne
- e) určitě ne

8. Co podle vás nejvíce přispělo k lepšímu výsledku při zjišťování školní zralosti formou depistáže (screeningu) ve vaší mateřské škole?

- a) dítě zvládalo testování lépe, protože byla umožněna přítomnost rodičů
- b) dítě zvládalo testování lépe, protože byl přítomen jeho učitel
- c) dítě zvládalo testování lépe, protože testování prováděl dětský psycholog
- d) jiná odpověď?

Uvedte.....

.....

9. Lepších výsledků při testování školní zralosti formou depistáže (screeningu) by naše dítě dosáhlo, kdyby testování proběhlo:

- a) v domácím prostředí
- b) skrytě v mateřské škole formou dlouhodobého skrytého pozorování
- c) formou herních činností
- d) po efektivnější přípravě v mateřské škole
- e) po řádném seznámení a to s dostatečným předstihem s požadavky na školní zralost, kterou by uspořádal dětský psycholog nebo pedagogický pracovník a rodič by měl větší možnost přípravy na toto testování
- f) jiná odpověď? Uvedte

.....

.....

10. Jaký vliv měla nervozita na výkon při zjišťování školní zralosti formou depistáže (screeningu) u vašeho dítěte?

- a) na našem dítěti jsem pozoroval(a) známky nervozity, protože naše dítě vědělo, že je testováno a tato okolnost jej stresovala
- b) na našem dítěti jsem pozoroval(a) známky nervozity, protože naše dítě špatně zvládá zátěžové situace

- c) na našem dítěti jsem pozoroval(a) známky nervozity, protože naše dítě nezvládlo testování vedené dětským psychologem, kterému nedůvěřovalo
- d) na našem dítěti jsem pozoroval(a) známky nervozity, protože naše dítě nebylo dlouhodobě připravováno na tento způsob testování školní zralosti
- e) na našem dítěti jsem nepozoroval(a) známky nervozity, protože naše dítě je zvyklé na zátěžové situace
- f) na našem dítěti jsem nepozoroval(a) známky nervozity, protože celé testování vedl dětský psycholog
- g) na našem dítěti jsem nepozoroval(a) známky nervozity, protože naše dítě bylo na testování dlouhodobě připravováno
- h) na našem dítěti jsem nepozoroval(a) známky nervozity, protože naše dítě bylo testováno v přítomnosti rodičů
- i) nevím

11. Byl výsledek a doporučení testu školní zralosti formou depistáže (screeningu) ve shodě s vaším dlouhodobým hodnocením dítěte?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) spíše ne
- e) určitě ne

12. Přijal(a) byste doporučení na potřebu zlepšení konkrétní schopnosti a dovednosti, které vyplynulo ze zjišťování školní zralosti formou depistáže (screeningu)?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) spíše ne
- e) určitě ne

13. V případě, že by vašemu dítěti byl doporučen nástup do 1. třídy nebo naopak odklad povinné školní docházky, podřídil(a) byste své rozhodnutí tomuto doporučení?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) spíše ne
- e) určitě ne

14. Bylo dobrovolné testování školní zralosti formou depistáže (screeningu) ve vaší mateřské školce přínosem pro vaše dítě a pro vás jako rodiče?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) spíše ne
- e) určitě ne

15. Chcete ještě něco k této problematice uvést?

.....

.....

.....

Příloha č. 2 - JIRÁSKŮV ORIENTAČNÍ TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI

T-33

TZ Forma A

ORIENTAČNÍ TEST ŠKOLNÍ ZRALOSTI ORIENTAČNÝ TEST ŠKOLSKEJ ZRELOSTI

Příjmení a jméno dítěte: Priezvisko a meno dieťaťa:		
Datum narození: Dátum narodenia:	Věk: r. m. Vek: r. m.	Datum vyšetření: Dátum vyšetrenia:
Adresa rodičů: Adresa rodičov:		

1. Tady nakresli nějakého pána tak, jak to umíš.

1. Sem nakresli nějakého pána tak, ako to vieš.

© PSYCHODIAGNOSTIKA, spoločnosť s r.o., Bratislava

* Instrukce viz v: Jirásek—Tichá, Psychologická hlediska předškolních prohlídek. SZdN, Praha 1968
Instrukcie pozri v: Jirásek—Tichá, Psychologická hlediska předškolních prohlídek. SZdN, Praha 1968

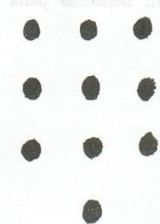
2. Podívej se, tady je něco napsáno. Ty ses ještě psát neučil(a), ale zkus, jestli bys to taky uměl(a). Hezky se dívej, jak je to napsáno a tadyhle vedle na to prázdné místo to tak napiš.

2. Pozri sa, tu je niečo napísané. Ty si sa ešte neučil(a) písať, ale skús, či by si to tiež vedel(a). Dobře sa pozri, ako je to napísané, a tu vedľa, na to prázdne miesto, to tak napiš.

<i>Lev pali.</i>		Datum narodenia:	
		Vek:	Vek:

3. Tady jsou takové puntíky. Žkus to tadyhle vedle nakreslit zrovna tak.

3. Tu sú také bodky. Skús to tu vedľa nakresliť takisto.

	
--	--

Normy pro hodnocení úkolů:

1. úkol – nakreslení mužské postavy

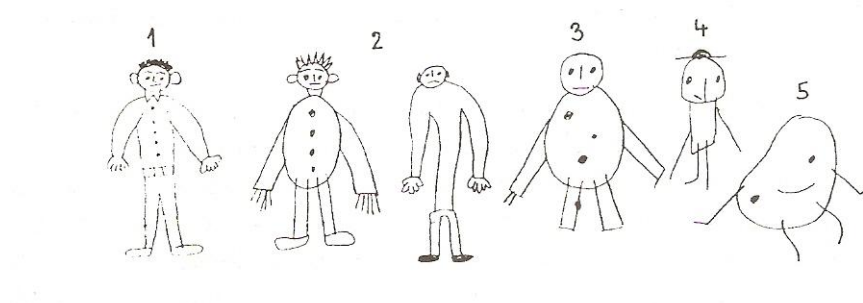
Na jedničku : Postava musí mít hlavu, trup a končetiny, je nakreslena dvojdimenzionálně. Hlava je s trupem spojena krkem a není větší než trup. Na hlavě jsou vlasy, popř. je zakryta čepicí nebo kloboukem, uši, oči, ústa, nos. Paže jsou zakončeny pětiprstou rukou. Postava je nakreslena syntetickým způsobem a má odpovídající proporce.

Na dvojku : Splnění všech požadavků jako na jedničku kromě syntetického způsobu zobrazení.

Na trojku : Kresba musí mít hlavu, trup a končetiny. Paže nebo nohy nakreslené dvouhrou. Tolerujeme vynechání krku, uší, vlasů, oděvů, prstů a chodidel.

Na čtyřku : Primitivní kresba s trupem. Končetiny (stačí jeden pár) jsou vyjádřeny jednoduchými čarami.

Na pětku : Chybí jasné zobrazení trupu (hlavonožec nebo překonání hlavonožce) nebo obou párů končetin.

2. úkol – obkreslení jednoduché věty napsané psacím písmem

Na jedničku : Zcela dobře čitelné napodobení psané předlohy. Písmena jsou dvakrát větší než na předloze. Začáteční písmeno má výrazně patrnou výšku velkého písmene. Písmena jsou dokonale spojena ve tři slova. Nesmí chybět tečka nad písmenem j (i). Opsaná věta se neodchyluje od vodorovné linie více než o 30 stupňů.

Na dvojku : Ještě čitelné napodobení psané věty. Na velikosti písma ani držení vodorovné linie nezáleží.

Na trojku : Je patrné dělení ještě alespoň na dvě části. Lze rozpoznat alespoň čtyři písmena předlohy.

Na čtyřku : S předlohou jsou si podobná alespoň dvě písmena. Celek ještě tvoří řádku „písmen“.

Na pětku : Čmárání.

Handwritten examples of five types of letter patterns:

1. Serpalki. 1. Cizlosn.
2. Serpalki. 2. Cizlosn.
3. Serpalki. 3. Cizlosn.
4. Serpalki. 4. Cizlosn.
5. Serpalki. 5. Cizlosn.

3. úkol – obkreslení skupiny bodů

Na jedničku : Téměř dokonalé napodobení předlohy. Tolerujeme jen velmi malé vychýlení jednoho bodu z řádky nebo sloupce. Zmenšení obrazce je přípustné, zvětšení nesmí být o více než o polovinu. Obrazec musí být rovnoběžný s předlohou.

Na dvojku : Počet i sestavení bodů musí odpovídat předloze. Lze pominout vychýlení až tří teček o půl šířky mezery mezi řádky nebo sloupci.

Na trojku : Celek svým obrysem připomíná předlohu. Výškou i šířkou ji nepřevyšuje více než dvakrát. Teček nemusí být správný počet, ale nesmí jich být více než dvacet a méně než sedm. Toleruje se jakékoli pootočení.

Na čtyřku : Obrazec se svým obrysem už nepodobá předloze. Skládá se ještě z teček. Na velikosti obrazce a na počtu teček nezáleží. Jiné tvary nejsou přípustné.

Na pětku : Čmárání

Příloha č. 3 - TEST VERBÁLNÍHO MYŠLENÍ

1. Které zvíře je větší – kůň nebo pes?
Kůň = 0 bodů, špatná odpověď = -5
2. Ráno snídáme, v poledne.....?
Obědváme. Jíme polívku, knedlíky a maso = 0 bodů
Svačíme, večeříme, spíme a jiné chybné odpovědi = -3
3. Ve dne je světlo, v noci je .....?
Tma = 0. Špatná odpověď = -4
4. Obloha je modrá, tráva je .....?
Zelená = 0. Špatná odpověď = -4
5. Třešně, hrušky, švestky, jablka, ..., to je ....?
Ovoce = 1. Špatná odpověď = -1
6. Proč se před příjezdem vlaku zavírají podle trati závory
Aby se vlak nesrazil s autem, aby pod něj někdo nevběhl apod. = 0. Špatná odpověď = -1
7. Co, je to Praha, Beroun, Plzeň?
Města = 1, nádraží = 0. Špatná odpověď = -1
8. Kolik je hodin? (Ukázat na papírových hodinách: čtvrt na sedm, za pět minut osm, čtvrt na dvanáct.)
Dobře určeno = 4, určeno jen čtvrt, celá, čtvrt a hodina správná = 3, nezná hodiny = 0
9. Malá kráva je telátko, malý pes je ....., malá ovce je .....?
Štěňátko (štěně), jehňátko (jehně) = 4, jen jeden ze dvou údajů = 0. Špatná odpověď = -1
10. Podobá se pes více kočce nebo slepici? Čím, co mají stejného?
Kočky, mají čtyři nohy, ocas, chlupy, drápy (stačí jedna podobnost) = 0, kočky = (bez udání znaku podobnosti) = -1, slepici = -3

11. Proč má každé vozidlo brzdu?

2 důvody (brzdit z kopce, zpomalit v zatáčce, zastavit v případě nebezpečí, vůbec zastavit při ukončení jízdy) = 1, jeden důvod = 0, špatná odpověď (např. to by nejelo bez brzd) = -1

12. Čím se sobě podobají kladivo a sekera?

2 společné znaky (jsou ze dřeva a ze železa, mají topůrko, dají se jimi zatloukat hřebíky, je to nářadí, na zadní straně jsou placaté) = 3, jedna podobnost = 2, špatná odpověď = 0

13. Čím se sobě podobají veverka a kočka?

Určení, že jsou savci, nebo uvedení 2 společných znaků (mají 4 nohy, ocas, srst, chlupy, kožich, jsou to zvířata, dovedou lézt po stromech) = 3, jedna podobnost = 2. Špatná odpověď = 0.

14. Čím se liší hřebík a šroub? Podle čeho bys je rozeznal, kdyby tu ležely vedle sebe na stole?

Šroub má závit (vinty, takovou kroucenou čáru okolo, vroubky) = 3.

Šroub se šroubuje, hřebík se zatlučí, nebo šroub má matku = 2.

Špatná odpověď = 0.

15. Kopaná, skok vysoký, tenis, plavání, ... to jsou .....?

Sporty = 3. Hry (cvičení, cviky, tělocvik, závody) = 2. Špatná odpověď = 0.

16. Které znáš dopravní prostředky?

3 pozemní dopravní prostředky a letadlo nebo loď = 4, jen tři pozemní dopravní prostředky nebo úplný výčet, ale po vysvětlení „Dopravní prostředek je to, čím se někam dopravujeme“ = 2.

Špatná odpověď = 0.

17. Čím se liší starý člověk od mladého? Jaký je mezi nimi rozdíl?

3 znaky (šedivé nebo žádné vlasy, vrásky, nemůže už tak pracovat, špatně vidí, špatně slyší, je častěji nemocný, dříve umře než mladý) = 4.

Jeden nebo dva rozdíly = 2.

Špatná odpověď (má hůl, kouří) = 0.

18. Proč lidé pěstují (provozují sporty)?

2 důvody (aby byli zdraví, otužilí, silní, aby byli pohyblivější, aby měli rovné tělo, aby nebyli tlustí, dělají to pro zábavu, chtějí dosáhnout rekordu, zvítězit aj.) = 4,

jeden důvod = 2. Špatná odpověď (aby něco měli. To se vsadí a vyhraju se peníze) = 0.

19. Proč je nemravné (nesprávné, špatné), když se někdo vyhýbá práci?

Ostatní na něho musí dříť (nebo jiné vyjádření toho, že je tím poškozen někdo jiný) = 5.

Je líný, nebo málo vydělá a nemůže si nic koupit = 2. Špatná odpověď = 0.

20. Proč se musí na dopis nalepit známka?

Platí se tím za doručení (dopravu) toho dopisu = 5. Ten druhý by musel zaplatit pokutu = 2. Špatná odpověď = 0.

Výsledek testu je součet bodů (+ a -) dosažených v jednotlivých otázkách.

Klasifikace výsledků: na jedničku ..... + 24 bodů a více

na dvojku ..... + 14 až + 23

na trojku ..... 0 až + 13

na čtyřku ..... - 1 až - 10

na pětku ..... - 11 a méně

Příloha č. 4 - ZKOUŠKA ZNALOSTÍ PŘEDŠKOLNÍCH DĚTÍ

T-138/čes.

T e s t o v ý s e š i t

Zkouška znalostí předškolních dětí

Správná odpověď, t.j. každé plus (+), znamená jeden bod. Nesprávnou odpověď skórujeme mínus (-). Součet bodů ze všech deseti oddílů dává konečný bodový výsledek zkoušky.

Otázky jsou kladeny tak, aby odpověď byla pokud možno jednoznačná. Jestliže si dítě nemůže vzpomenout na správný výraz, ale dovede to, co má na mysli a co je správnou odpovědí, vyjádřit opisem nebo jinak naznačit, skórujeme jako plus. Jakoukoliv nesprávnou odpověď hodnotíme mínus - dítě neopravujeme, nesnažíme se přivést je k správnému řešení, "nenapovídáme" mu atd.

Jméno dítěte: ..... Dat. nar.: .....

Věk: ..... Dat.vyš.: .....

Zkoušku uvedeme asi takto: "Budeme si říkat takové zajímavé věci ze života. Já se budu ptát - a ty mi vždycky řekneš, co o tom víš nebo na co si vzpomeneš".

Na to dáme první otázku, která ještě nepatří do zkoušky a kterou ovšem nehodnotíme: "Napřed mi řekni, jak se ty jmenuješ křestním jménem." (Říká-li dítě své příjmení, upozorníme je, že chceme znát "křestní jméno" - jako třeba Milan, Pavel, Dana apod.).

Pak už plynule navážeme první otázkou zkoušky.

I. Společenské zařazení

1. A jak se jmenuje křestním jménem tvoje maminka? (nemá-li dítě maminku, tedy tatínek, nebo ten u koho dítě bydlí).
  2. Jaké barvy má naše vlajka?
  3. Které je největší město u nás - v naší republice?
  4. Jak se jmenuje náš pan prezident?
-

Celkem budů:

II. Počet

1. Kolik kol má trojkolka?
  2. Kolik prstů je na jedné ruce?
  3. A kolik je jich na obou rukou?
  4. Kolik dnů je v týdnu (od neděle do neděle)
-

Celkem budů:

III. Čas

1. Který den přijde po neděli?
  2. Který den přijde po sobotě?
  3. V které roční době jsou vánoce? (neví-li dítě, co jsou čtyři roční období, vyjmenujeme mu je v tomto pořadí: podzim, zima, jaro, léto).
  4. Kolik je hodin v poledne?
-

Celkem bodů:

IV. Hry a sport

1. Co potřebujeme, když chceme šít na panenku? (stačí, když dítě vyjmenuje: jehlu a nit).
  2. Co si vezmou děti na nohy, když chtějí hrát na ledě hokej?
  3. Jak se jmenuje při kopané ten, kdo hlídá, aby nedostali gól?
  4. Jak se jmenuje to, co vystřelujeme lukem?
-

Celkem budů:

V. Pohádky

1. Jak se jmenovali ti tři v pohádce? Jeden byl Dlouhý, druhý Široký a ten třetí? ...
2. U koho žil Smolíček Pacholíček?
3. Jak se jmenují ty dvě loutky? Jeden je Hurvínek a ta druhá? ...
4. Když začíná divadlo, co se musí rozhrnout nebo vytáhnout, abychom viděli na jeviště?

Celkem bodů:

VI. Zvířata

1. Proč lidé chovají včely?
2. Které zvíře nám dává vlnu?
3. Jak se říká tomu, co má jelen na hlavě? (Správná odpověď je "parohy")
4. Čím se živí pavouci? (Co žerou, co chytají?)

Celkem bodů:

VII. Rostliny

1. Co se musí zasít do země, aby nám vyrostly květiny?
2. Jak se jmenuje ta část stromu, která roste pod zemí?
3. Jak se jmenují ty houby, kterými bychom se mohli otrávit?
4. Která rostlina nás může popálit?

Celkem bodů:

VIII. Domácnost

1. Když oloupeme vajíčko, tak ve vnitřku je bílek - a co ještě?
2. Z čeho se dělají knedlíky? (Ve výčtu nesmí chybět "mouka" nebo "brambory" - může chybět mléko, voda, tuk a pod.)
3. Co potřebuje maminka nebo babička, když plete svetr? ("Vlnu a jehlice" či jinak vyjádřeno, že potřebuje materiál a nástroj.)
4. Co dáváme žrát králíkům? (trávu - nebo cokoli jiného, co se skutečně králíkům dává.)

Celkem bodů:

IX. Nástroje

1. Na co potřebujeme kosu?
2. Dřevo se řeže pilou - a čím se štípe?
3. Čím se tatínek holí, aby neměl vousy? (Čím se muži holí?) (břitva, žiletka, strojek, elektrický strojek aj.)
4. Čím chytají rybáři ryby? (na udici, do sítě apod.)

Celkem bodů:

X. Zaměstnání

1. Ke komu si chodíme dát ostříhat vlasy?
2. Kdo nosí dopisy do domu?
3. A kde se kupují cigarety? (U venkovských dětí se připouští "v krámě", "samoobsluze")
4. Jak to musíme udělat, když chceme poslat peníze někomu, kdo bydlí hodně daleko - v nějakém jiném městě (jiné vesnici), kam mu to nemůžeme denést. (Správná odpověď vyjadřuje, že se na tom nějak účastní pošta - ale připouští se i "pošleme je složenkou" nebo jiné obdobné vyjádření.)

Celkem bodů:

Celkový skóre ze všech 10 oddílů:

..... bodů

Vyšetřil: .....
podpis

Příloha č. 5 - EDFELFŮV REVERZNÍ TEST

T - 1/1970

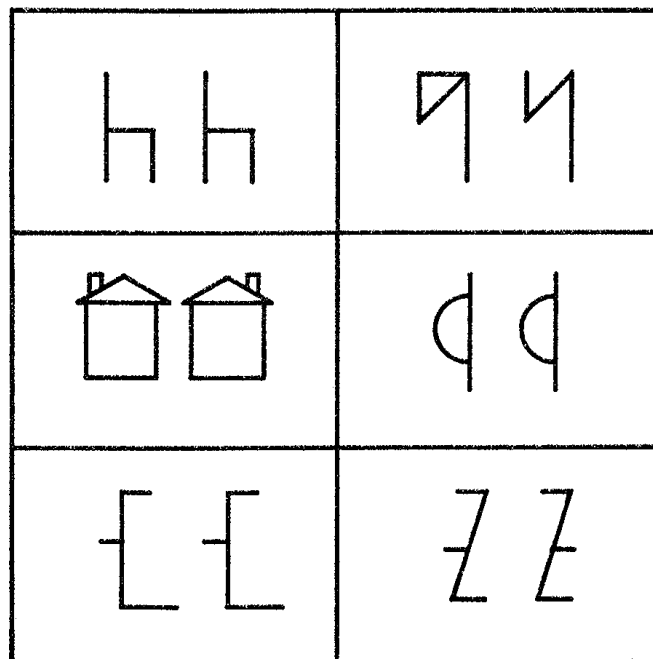
2. EXPERIMENT. VYDANIE

REVERZNÝ TEST

AKE W. EDFELDT

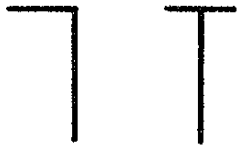

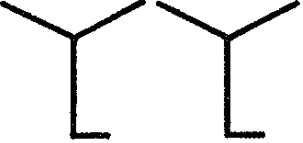
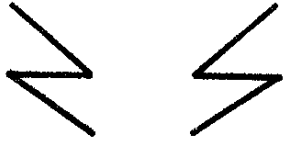
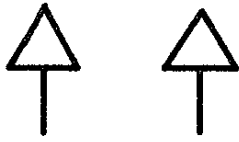

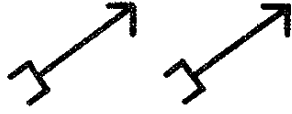
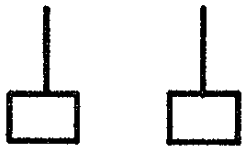

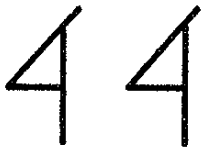
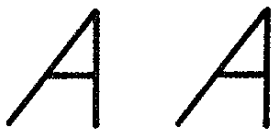

PRIJEZVISKO A MENO PŘÍJMENÍ A JMÉNO		DÁTUM NAR. DATUM NAR.		VEK VEK
BYDLIŠKO BYDLIŠTE		DÁTUM VYŠETR. DATUM VYŠETR.		
HS	CHYBY	ČAS	VS	
POZNÁMKY				

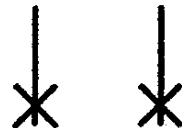
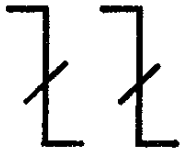

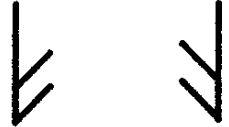

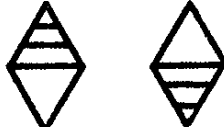

PŘÍKLADY - PŘÍKLADY

© SKANDINAVISKA TESTFÖRLAGET, STOCKHOLM

© PSYCHODIAGNOSTICKÉ A DIDAKTICKÉ TESTY, N.P. BRATISLAVA

9 b	4 4	^ ^
† †	∩ ∩	⊥ ⊥
p p	h h	z z
< <	∇ ∇	u u
q p	4 4	^ ^
4 4	u u	z z
Σ 3	M W	∩ ∩

44	NΠ	d b
∩ ∩	Y Y	└ └
q 甲	d p	∩ ∩
┌ 1	P b	N N
P P	L J	h h
└ └	∩ ∩	o o
Z Z	N N	7 7

Příloha č. 6 – ZÁZNAMOVÝ LIST – DEPISTÁŽ (SCREENING) V MŠ

Záznamový list – depistáž MŠ

Datum..... Mateřská škola.....

Jméno a příjmení.....

Datum narození.....

Adresa.....PSČ.....

Překreslení obrázku:.....

Úchop:.....

Motorika, laterální:.....

Barvy: červená, žlutá, růžová, fialová, černá, hnědá, oranžová, zelená, modrá, bílá, odstíny

Umí ukázat

Umí pojmenovat

Matematika:

Počet do:..... Názor do 5: ano – ne Do kolika ano .....

Více, méně:..... Stejně:.....

Ubírání (Ano x Ne) -1 -2 -3 -4

Roztleskávání:

kočka, myška, ruka, žába, pec, cinká, sype, oko, ježek, dům

Krátkodobá paměť:

Šel brouček po cestě, měl puntík na vestě.

Poslyš Reku, sousedův pes říká, že bys potřeboval kadeřníka.

Sluchové rozlišování:

puš-puš, pisky-pisky, brzda-brzda, kuky-kuky, tik-tyk, vlim-vlin

První písmeno:

ruka, řepa, máma, dveře, auto, okno, indián, ucho, Tomáš

Poslední písmeno:

pes, míč, dům, váza, myš, strom

syntéza: l-e-s, n-o-h-a

Opakování slov:

lokomotiva, suší seno, suché švestky, hodiny tikají, helikoptéra, tělocvična, autoopravna

Opakování rytmu:

3 tóny: správně, jen počet

4 tóny: správně, jen počet

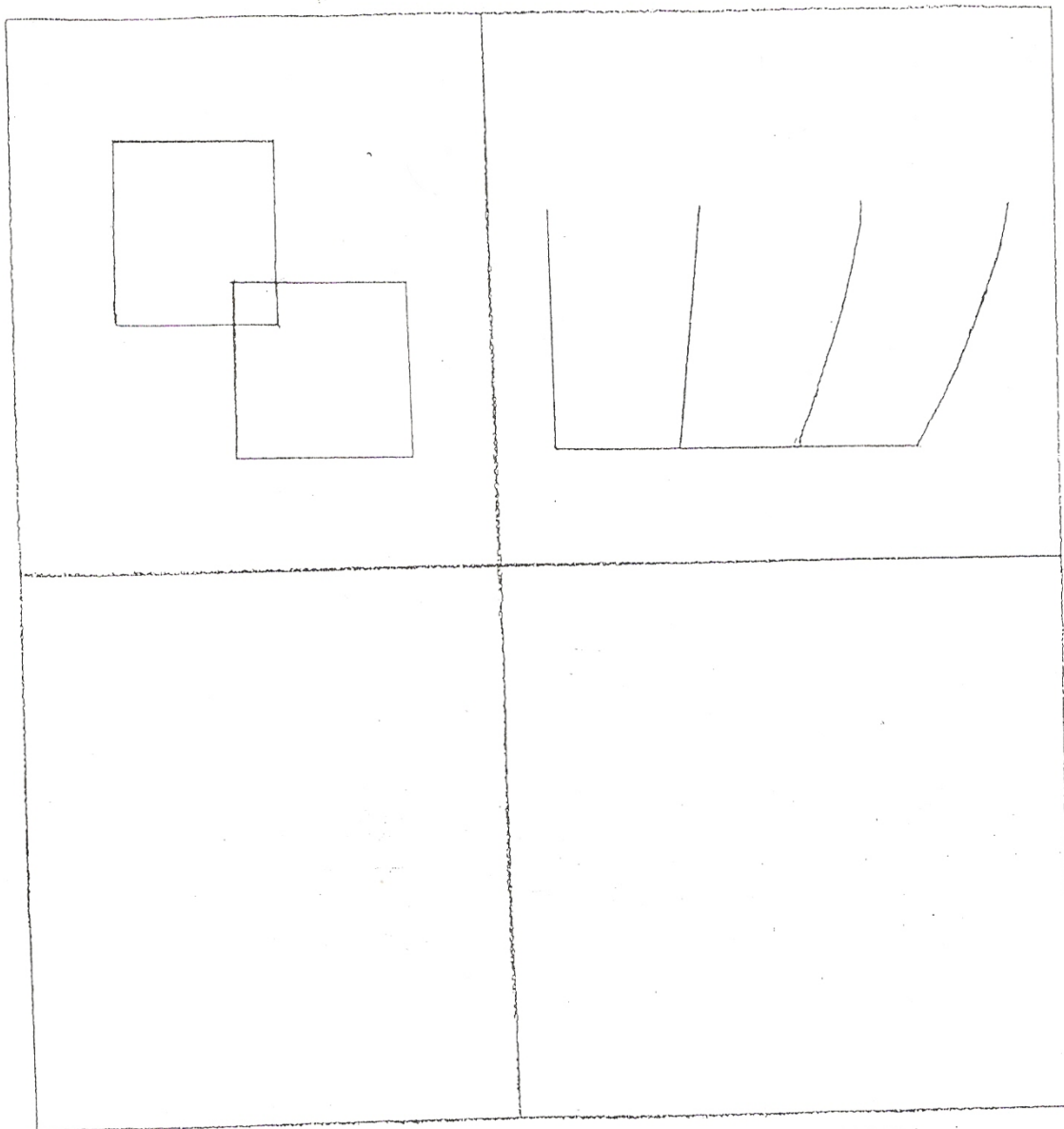
Rozlišování obrazců:

pozná vše, nerozliší detaily, nerozliší obrácené tvary, nechápe - co má dělat

Test obkreslování pro předškolní děti

Jméno dítěte:
Adresa:
MŠ:

datum narození: .
datum vyšetření: .
věk - r: m:

užívá ruku.....

Vyhodnocení: čtverce + hřeben = 5 a 6 = A - velmi dobrá úroveň
(součet) 4 = B - střední úroveň
2 a 3 = C - velmi nízká úroveň

Průvodní projevy (podtrhnout):

pláč, výrazný neklid, vzdorování, nesoustředěnost, zabíhavé povídání,
projevy strachu, dožadování se matky, jiné nápadnosti.....

Vyšetřila: